הלכה · משנה תורה · ספר אהבה

משנה תורה, הלכות ברכות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה תורה, הלכות ברכות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-תורה-הלכות-ברכות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 6
פרק ג 8
פרק ד 10
פרק ה 12
פרק ו 14
פרק ז 17
פרק ח 19
פרק ט 21
פרק י 22
פרק יא 26

פרק א

א מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְבָרֵךְ אַחַר אֲכִילַת מָזוֹן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ח י) "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ". וְאֵינוֹ חַיָּב מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא אִם כֵּן שָׂבַע שֶׁנֶּאֱמַר וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אָכַל אֲפִלּוּ כְּזַיִת מְבָרֵךְ אַחֲרָיו:

ב וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים לְבָרֵךְ עַל כָּל מַאֲכָל תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יֵהָנֶה מִמֶּנּוּ. וַאֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לֶאֱכל אוֹ לִשְׁתּוֹת כָּל שֶׁהוּא מְבָרֵךְ וְאַחַר כָּךְ יֵהָנֶה. וְכֵן אִם הֵרִיחַ רֵיחַ טוֹב מְבָרֵךְ וְאַחַר כָּךְ יֵהָנֶה מִמֶּנּוּ. וְכָל הַנֶּהֱנֶה בְּלֹא בְּרָכָה מָעַל. וְכֵן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים לְבָרֵךְ אַחַר כָּל מַה שֶׁיֹּאכַל וְכָל מַה שֶׁיִּשְׁתֶּה. וְהוּא שֶׁיִּשְׁתֶּה רְבִיעִית וְהוּא שֶׁיֹּאכַל כְּזַיִת. וּמַטְעֶמֶת אֵינָהּ צְרִיכָה בְּרָכָה לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ עַד רְבִיעִית:

ג וּכְשֵׁם שֶׁמְּבָרְכִין עַל הַהֲנָיָה כָּךְ מְבָרְכִין עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ. וּבְרָכוֹת רַבּוֹת תִּקְּנוּ חֲכָמִים דֶּרֶךְ שֶׁבַח וְהוֹדָיָה וְדֶרֶךְ בַּקָּשָׁה כְּדֵי לִזְכֹּר אֶת הַבּוֹרֵא תָּמִיד אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נֶהֱנָה וְלֹא עָשָׂה מִצְוָה:

ד נִמְצְאוּ כָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן שִׁלְשָׁה מִינִים. בִּרְכוֹת הֲנָיָה. וּבִרְכוֹת מִצְוֹת. וּבִרְכוֹת הוֹדָאָה שֶׁהֵן דֶּרֶךְ שֶׁבַח וְהוֹדָיָה וּבַקָּשָׁה כְּדֵי לִזְכֹּר אֶת הַבּוֹרֵא תָּמִיד וּלְיִרְאָה מִמֶּנּוּ:

ה וְנִסַּח כָּל הַבְּרָכוֹת עֶזְרָא וּבֵית דִּינוֹ תִּקְּנוּם. וְאֵין רָאוּי לְשַׁנּוֹתָם וְלֹא לְהוֹסִיף עַל אַחַת מֵהֶם וְלֹא לִגְרֹעַ מִמֶּנָּה. וְכָל הַמְשַׁנֶּה מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בַּבְּרָכוֹת אֵינוֹ אֶלָּא טוֹעֶה. וְכָל בְּרָכָה שֶׁאֵין בָּהּ הַזְכָּרַת הַשֵּׁם וּמַלְכוּת אֵינָהּ בְּרָכָה אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה סְמוּכָה לַחֲבֶרְתָהּ:

ו וְכָל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן נֶאֱמָרִין בְּכָל לָשׁוֹן וְהוּא שֶׁיֹּאמַר כְּעֵין שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים. וְאִם שִׁנָּה אֶת הַמַּטְבֵּעַ הוֹאִיל וְהִזְכִּיר אַזְכָּרָה וּמַלְכוּת וְעִנְיַן הַבְּרָכָה אֲפִלּוּ בִּלְשׁוֹן חֹל יָצָא:

ז כָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן צָרִיךְ שֶׁיַּשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר וְאִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יָצָא בֵּין שֶׁהוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו בֵּין שֶׁבֵּרֵךְ בְּלִבּוֹ:

ח כָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן לֹא יַפְסִיק בֵּין הַבְּרָכָה וּבֵין הַדָּבָר שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו בְּדָבָרִים אֲחֵרִים וְאִם הִפְסִיק צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ שְׁנִיָּה. וְאִם הִפְסִיק בְּדִבָּרִים שֶׁהֵן מֵעִנְיַן דְּבָרִים שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִיָּה. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁבֵּרַךְ עַל הַפַּת וְקָדַם וְשָׁאַכַל אָמַר הָבִיאוּ מֶלַח הָבִיאוּ תַּבְשִׁיל תְּנוּ לְפָלוֹנִי לֶאֱכל תְּנוּ מַאֲכָל לַבְּהֵמָה וְכֵיוֹצֵא בָּאֵלּוּ אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית. וְכֵן כָּל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה:

ט כָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּם מֻתָּר לְטַמֵּא לְבָרֵךְ אוֹתָן. בֵּין שֶׁהָיָה טָמֵא טֻמְאָה שֶׁהוּא יָכוֹל לַעֲלוֹת מִמֶּנָּה בּוֹ בַּיּוֹם. בֵּין טֻמְאָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת מִמֶּנָּה בּוֹ בַּיּוֹם. וְאָסוּר לְמַבְרֵךְ לְבָרֵךְ כְּשֶׁהוּא עָרֹם עַד שֶׁיְּכַסֶּה עֶרְוָתוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּאִישׁ אֲבָל בְּאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וּפָנֶיהָ טוּחוֹת בַּקַּרְקַע וּמְבָרֶכֶת:

י כָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן אַף עַל פִּי שֶׁבֵּרַךְ וְיָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ מֻתָּר לוֹ לְבָרֵךְ לַאֲחֵרִים שֶׁלֹּא יָצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָן כְּדֵי לְהוֹצִיאָן. חוּץ מִבִּרְכַּת הַהֲנָיָה שֶׁאֵין בָּהּ מִצְוָה שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ לַאֲחֵרִים אֶלָּא אִם כֵּן נֶהֱנָה עִמָּהֶן. אֲבָל בִּרְכַּת הַהֲנָיָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִצְוָה כְּגוֹן אֲכִילַת מַצָּה בְּלֵילֵי הַפְּסָחִים וְקִדּוּשׁ הַיּוֹם הֲרֵי זֶה מְבָרֵךְ לַאֲחֵרִים וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִים אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶן:

יא כָּל הַשּׁוֹמֵעַ בְּרָכָה מִן הַבְּרָכוֹת מִתְּחִלָּתָהּ וְעַד סוֹפָהּ וְנִתְכַּוֵּן לָצֵאת בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ יָצָא וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָנָה אָמֵן. וְכָל הָעוֹנֶה אָמֵן אַחַר הַמְבָרֵךְ הֲרֵי זֶה כִּמְבָרֵךְ וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה הַמְבָרֵךְ חַיָּב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה. הָיָה הַמְבָרֵךְ חַיָּב מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְהָעוֹנֶה חַיָּב מִן הַתּוֹרָה לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ עַד שֶׁיִּשְׁמַע מִפִּי שֶׁהוּא חַיָּב בָּהּ מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹהוּ:

יב רַבִּים שֶׁנִּתְוַעֲדוּ לֶאֱכֹל פַּת אוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן וּבֵרַךְ אֶחָד מֵהֶן וְעָנוּ כֻּלָּם אָמֵן הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת. אֲבָל אִם לֹא נִתְכַּוְּנוּ לֶאֱכֹל כְּאֶחָד אֶלָּא זֶה בָּא מֵעַצְמוֹ וְזֶה בָּא מֵעַצְמוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהֵן אוֹכְלִין מִכְּכָר אֶחָד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּפַת וְיַיִן בִּלְבַד אֲבָל שְׁאָר אֲכָלִים וּמַשְׁקִין אֵינָן צְרִיכִין הַסִּבָּה אֶלָּא אִם בֵּרַךְ אֶחָד מֵהֶן וְעָנוּ כֻּלָּן אָמֵן הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִין. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּוְּנוּ לְהָסֵב כְּאֶחָד:

יג כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מְבָרֵךְ בְּרָכָה מִכָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע הַבְּרָכָה כֻּלָּהּ מִתְּחִלָּתָהּ וְעַד סוֹפָהּ וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה חַיָּב לַעֲנוֹת אָמֵן. וְאִם הָיָה הַמְבָרֵךְ גּוֹי אוֹ אֶפִּיקוֹרוֹס אוֹ כּוּתִי אוֹ תִּינוֹק הַמִּתְלַמֵּד אוֹ שֶׁהָיָה גָּדוֹל וְשָׁנָה מִמַּטְבֵּעַ הַבְּרָכָה אֵין עוֹנִין אַחֲרֵיהֶן אָמֵן:

יד כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן לֹא יַעֲנֶה לֹא אָמֵן חֲטוּפָה וְלֹא אָמֵן קְטוּפָה וְלֹא אָמֵן קְצָרָה וְלֹא אֲרֻכָּה אֶלָּא אָמֵן בֵּינוֹנִית. וְלֹא יַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ יוֹתֵר מִן הַמְבָרֵךְ. וְכָל מִי שֶׁלֹּא שָׁמַע אֶת הַבְּרָכָה שֶׁהוּא חַיָּב בָּהּ לֹא יַעֲנֶה אָמֵן בִּכְלַל הָעוֹנִים:

טו כָּל הַמְבָרֵךְ בְּרָכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה הֲרֵי זֶה נוֹשֵׂא שֵׁם שָׁמַיִם לַשָּׁוְא וַהֲרֵי הוּא כְּנִשְׁבָּע לַשָּׁוְא וְאָסוּר לַעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן. הַתִּינוֹקוֹת מְלַמְּדִין אוֹתָן הַבְּרָכוֹת כְּתִקּוּנָן וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵן מְבָרְכִין לְבַטָּלָה בִּשְׁעַת לִמּוּד הֲרֵי זֶה מֻתָּר. וְאֵין עוֹנִין אַחֲרֵיהֶן אָמֵן. וְהָעוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ:

טז כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן אַחַר בְּרָכוֹתָיו הֲרֵי זֶה מְגֻנֶּה. וְהָעוֹנֶה אַחַר בְּרָכָה שֶׁהִיא סוֹף בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. כְּגוֹן אַחַר בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן וְאַחַר בָּרְכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית. וְכֵן בְּסוֹף כָּל בְּרָכָה שֶׁהִיא סוֹף בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת עוֹנֶה בָּהּ אָמֵן אַחַר עַצְמוֹ:

יז וְלָמָּה יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם וַהֲרֵי אַחֲרֶיהָ בִּרְכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. מִפְּנֵי שֶׁבְּרָכָה זוֹ בִּימֵי חַכְמֵי מִשְׁנָה תִּקְּנוּהָ וּכְאִלּוּ הִיא תּוֹסֶפֶת. אֲבָל סוֹף עִקַּר הַבְּרָכוֹת שֶׁל בִּרְכַּת

הַמָּזוֹן הֵיא בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. וְלָמָּה לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר אַהֲבַת עוֹלָם מִפְּנֵי שֶׁהֵיא סוֹף בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהּ מִבְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרְכִין אוֹתָן תְּחִלָּה לַדָּבָר, כְּגוֹן בְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרְכִין לִפְנֵי קְרִיאַת מְגִלָּה וְהַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה. לְמַעַן לֹא יַפְסִיק בְּאָמֵן בֵּין בְּרָכָה וּבֵין הַדָּבָר שֶׁבֵּרַךְ עָלָיו:

יח וְלָמָּה לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחַר בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהּ. מִפְּנֵי שֶׁהֵיא בְּרָכָה אַחַת וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אֶלָּא אַחַר בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁקִּדְּמָה אוֹתָהּ בְּרָכָה אַחֶרֶת אוֹ בְּרָכוֹת כְּגוֹן בְּרָכוֹת הַמֶּלֶךְ וּבְרָכוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, לְהוֹדִיעַ שֶׁכְּבָר הִשְׁלִים כָּל בְּרָכוֹתָיו וּלְפִיכָךְ עוֹנֶה אָמֵן:

יט כָּל הָאוֹכֵל דָּבָר הָאָסוּר בֵּין בְּזָדוֹן בֵּין בִּשְׁגָגָה אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁאָכַל טֶבֶל שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אוֹ שֶׁאָכַל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְּלוּ תְּרוּמוֹתָיו אוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ כְּהִלְכָתָן אֵינוֹ מְבָרֵךְ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם אָכַל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת אוֹ שֶׁתָּה יַיִן נָסֶךְ וְכַיּוֹצֵא בּוֹ:

כ אֲבָל אִם אָכַל דְּמַאי אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי אֶלָּא לַעֲנִיִּים אוֹ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְּלָה תְּרוּמָתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִטַּל מִמֶּנּוּ חֶשְׁבּוֹן תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וְהוּא שֶׁהִקְדִּימוֹ בְּשִׁבֻּלִין, אוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶת הַחֹמֶשׁ. הֲרֵי זֶה מְבָרֵךְ תְּחִלָּה וְסוֹף. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן:

פרק ב

א סֵדֶר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כָּךְ הִיא. רִאשׁוֹנָה בִּרְכַּת הַזָּן. שְׁנִיָּה בִּרְכַּת הָאָרֶץ. שְׁלִישִׁית בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. רְבִיעִית הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה מִשֶּׁה רַבֵּנוּ תִּקָּנָהּ. שְׁנִיָּה תִּקֵּן יְהוֹשֻׁעַ. שְׁלִישִׁית תִּקֵּן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ. רְבִיעִית חֲכָמֵי מִשְׁנָה תִּקְּנוּהָ:

ב הַפּוֹעֲלִים שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת וְאָכְלוּ פִּתָּן אֵין מְבָרְכִין לְפָנֶיהָ. וּמְבָרְכִין לְאַחַר סְעֻדָּתָן שְׁתֵּי בְּרָכוֹת בִּלְבַד כְּדֵי שֶׁלֹּא יְבַטְּלוּ מְלֶאכֶת בַּעַל הַבַּיִת. בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה כְּתִקּוּנָהּ. שְׁנִיָּה פּוֹתֵחַ בְּבִרְכַּת הָאָרֶץ וְכוֹלֵל בָּהּ בּוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם וְחוֹתֵם בְּבִרְכַּת הָאָרֶץ. וְאִם הָיוּ עוֹשִׂין בְּסְעֻדָּתָן בִּלְבַד אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת מֵסֵב עִמָּהֶן מְבָרְכִין אַרְבַּע בְּרָכוֹת כְּתִקּוּנָן כְּשְׁאָר כָּל אָדָם:

ג בִּרְכַּת הָאָרֶץ צָרִיךְ לוֹמַר הוֹדָיָה בְּתְחִלָּתָהּ וּבְסוֹפָהּ וְחוֹתֵם בָּהּ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן. וְכָל שֶׁלֹּא אָמַר אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה בִּבְרִכַּת הָאָרֶץ לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וְצָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ בְּרִית וְתוֹרָה וּלְהַקְדִּים בְּרִית לְתוֹרָה. שֶׁהַבְּרִית הַזֹּאת שֶׁאוֹמְרִים בְּבִרְכַּת הָאָרֶץ הִיא בְּרִית מִילָה שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת וְהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ נִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ בְּרִיתוֹת

שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כח סט) "אֵלֶּה דִבְרֵי הַבְּרִית" וְגוֹ', (דברים כח סט) "מִלְּבַד הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אִתָּם בְּחֹרֵב", (דברים כט ט) "אַתֶּם נִצָּבִים" וְגוֹ' (דברים כט יא) "לְעָבְרְךָ בִּבְרִית" וְגוֹ':

ד בָּרְכָה שְׁלִישִׁית פּוֹתַחַ בָּהּ רַחֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ. אוֹ נַחֲמֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בִּירוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְחוֹתֵם בָּהּ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלָיִם אוֹ מְנַחֵם עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּבִנְיָן יְרוּשָׁלָיִם. וּלְפִיכָךְ נִקְרֵאת בְּרָכָה זוֹ נֶחָמָה. וְכָל מִי שֶׁלֹּא אָמַר מַלְכוּת בֵּית דָּוִד בִּבְרָכָה זוֹ לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא עִנְיַן הַבְּרָכָה, שֶׁאֵין נֶחָמָה גְּמוּרָה אֶלָּא בַּחֲזָרַת מַלְכוּת בֵּית דָּוִד:

ה בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים מַתְחִיל בְּנֶחָמָה וּמְסַיֵּם בְּנֶחָמָה וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בָּאֶמְצַע. כֵּיצַד מַתְחִיל. נַחֲמֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּצִיּוֹן עִירֶךָ אוֹ רַחֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ. וּמְסַיֵּם מְנַחֵם עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם אוֹ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. וְאוֹמֵר בָּאֶמְצַע בְּשַׁבָּת אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא מִלְּפָנֶיךָ נִשְׁבֹּת בּוֹ וְנָנוּחַ בּוֹ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנְךָ בִּרְצוֹנְךָ הָנַח לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַל תְּהִא עֲלֵינוּ צָרָה וְרָעָה וְיָגוֹן וַאֲנָחָה בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ. וּבְיָמִים טוֹבִים אוֹמֵר יַעֲלֶה וְיָבוֹא. וְכֵן בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וּבְחֹלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד מוֹסִיף בְּאֶמְצַע בְּרָכָה שְׁלִישִׁית יַעֲלֶה וְיָבוֹא:

ו בַּחֲנֻכָּה וּבְפוּרִים מוֹסִיף בְּאֶמְצַע בִּרְכַּת הָאָרֶץ עַל הַנִּסִּים כְּדֶרֶךְ שֶׁמּוֹסִיף בַּתְּפִלָּה. וְיוֹם טוֹב אוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת מַזְכִּיר רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ יַעֲלֶה וְיָבוֹא. וְכֵן רֹאשׁ חֹדֶשׁ טֵבֵת שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת מַזְכִּיר עַל הַנִּסִּים בִּבְרַכַּת הָאָרֶץ וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא בְּנֶחָמָה:

ז בָּרְכָה רְבִיעִית צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ שָׁלֹשׁ מַלְכֻיּוֹת. וּכְשֶׁמְּבָרֵךְ הָאוֹרֵחַ אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת מוֹסִיף בָּהּ בָּרְכָה לְבַעַל הַבַּיִת. כֵּיצַד. אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יֵבוֹשׁ בַּעַל הַבַּיִת בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכָּלֵם לָעוֹלָם הַבָּא וְכוּ'. וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהוֹסִיף בִּבְרַכַּת בַּעַל הַבַּיִת וּלְהַאֲרִיךְ בָּהּ:

ח וּכְשֶׁמְּבָרְכִין בְּבֵית הָאֵבֶל אוֹמֵר בִּבְרָכָה רְבִיעִית הַמָּלֵךְ הַחַי הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב אֵל אֱמֶת דַּיָּן אֱמֶת שׁוֹפֵט בְּצֶדֶק שַׁלִּיט בְּעוֹלָמוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ כִּרְצוֹנוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ עַמּוֹ וַעֲבָדָיו וּבְכָל אֲנַחְנוּ חַיָּבִין לְהוֹדוֹת לוֹ וּלְבָרְכוֹ. וּמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָאֵבֶל לְנַחֲמוֹ כְּפִי מַה שֶּׁיִּרְצֶה. וְגוֹמֵר הָרַחֲמָן כוּ':

ט בְּבֵית חֲתָנִים מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים אַחַר אַרְבַּע בְּרָכוֹת אֵלּוּ בְּכָל סְעֻדָּה וּסְעֻדָּה שֶׁאוֹכְלִים שָׁם. וְאֵין מְבָרְכִין בְּרָכָה זוֹ לֹא עֲבָדִים וְלֹא קְטַנִּים. עַד כַּמָּה מְבָרְכִין בְּרָכָה זוֹ. אִם הָיָה אַלְמוֹן שֶׁנִּשָּׂא אַלְמָנָה מְבָרְכִין אוֹתָהּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן בִּלְבַד. וְאִם בָּחוּר שֶׁנִּשָּׂא אַלְמָנָה אוֹ אַלְמוֹן שֶׁנִּשָּׂא בְּתוּלָה מְבָרְכִין אוֹתָהּ כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה:

י בְּרָכָה זוֹ שֶׁמּוֹסִיפִין בְּבֵית חֲתָנִים הִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה מִשֶּׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁל נִשּׂוּאִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ הָאוֹכְלִין הֵם שֶׁעָמְדוּ בְּבִרְכַּת נִשּׂוּאִין וְשָׁמְעוּ הַבְּרָכוֹת אֲבָל אִם הָיוּ הָאוֹכְלִין אֲחֵרִים שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ בִּרְכַּת נִשּׂוּאִין בְּשָׁעַת נִשּׂוּאִין מְבָרְכִין בְּשִׁבְילָם אַחַר בִּרְכַּת מָזוֹן שֶׁבַע בְּרָכוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּבָרְכִין בְּשָׁעַת נִשּׂוּאִין. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ עֲשָׂרָה. וַחֲתָנִים מִן הַמְּנָיָן:

יא וְאֵלּוּ הֵן שֶׁבַע בְּרָכוֹת. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר הָאָדָם. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם דְּמוּת תַּבְנִיתוֹ וְהִתְקִין לוֹ מִמֶּנּוּ בִּנְיַן עֲדֵי עַד בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הָאָדָם. שׂוֹשׂ תָּשִׂישׂ וְתָגֵל עֲקָרָה בְּקִבּוּץ בָּנֶיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָה בָּרוּךְ [אַתָּה] יְיָ מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ. שַׂמֵּחַ תְּשַׂמַּח רֵעִים וַאֲהוּבִים כְּשַׂמֵּחֲךָ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה חָתָן וְכַלָּה גִּילָה וְרִנָּה דִּיצָה וְחֶדְוָה אַהֲבָה אַחֲוָה שָׁלוֹם וְרֵעוּת מְהֵרָה יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִשָּׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה קוֹל מִצְהֲלוֹת חֲתָנִים [מֵחֻפָּתָם] וּנְעָרִים מִנְּגִינָתָם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׂמֵּחַ חָתָן עִם הַכַּלָּה:

יב שָׂכַח וְלֹא הִזְכִּיר בְּשַׂבָּת אוֹ בְּיוֹם טוֹב קִדֻּשַׁת הַיּוֹם. אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁיִּתְחִיל בִּבְרָכָה רְבִיעִית בְּשַׂבָּת אוֹמֵר בָּרוּךְ יְיָ אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְאוֹת וְלִבְרִית קִדֵּשׁ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת. בְּיוֹם טוֹב אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר נָתַן יָמִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים. וּמַתְחִיל בִּבְרָכַת רְבִיעִית וְגוֹמֵר. וְאִם נִזְכַּר אַחַר שֶׁהִתְחִיל בִּבְרָכָה רְבִיעִית פּוֹסֵק וְחוֹזֵר לְרֹאשׁ שֶׁהוּא בִּרְכַּת הַזְּן:

יג בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים שָׂכַח וְלֹא אָמַר יַעֲלֶה וְיָבוֹא אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל בְּרָכָה רְבִיעִית אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר נָתַן רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לְזִכָּרוֹן וְאֵינוֹ חוֹתֵם בָּהּ וּמַתְחִיל בִּבְרָכָה רְבִיעִית וְגוֹמֵר. וְאִם נִזְכַּר אַחַר שֶׁהִתְחִיל בִּבְרָכָה רְבִיעִית גּוֹמֵר אוֹתָהּ וְאֵינוֹ חוֹזֵר. וְכֵן בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד וּבַחֲנֻכָּה וּבְפוּרִים, שָׂכַח וְלֹא הִזְכִּיר הָעִנְיָן בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן אֵינוֹ חוֹזֵר:

יד מִי שֶׁאָכַל וְשָׂכַח וְלֹא בֵּרֵךְ. אִם נִזְכַּר קֹדֶם שֶׁיִּתְעַכֵּל הַמַּאֲכָל שֶׁבְּמֵעָיו חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ. נִתְעַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁבְּמֵעָיו אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ. וְכֵן אִם נֶעֱלַם מִמֶּנּוּ וְלֹא יָדַע אִם בֵּרֵךְ אוֹ לֹא בֵּרֵךְ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ וְהוּא שֶׁלֹּא נִתְעַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁבְּמֵעָיו:

פרק ג

א חֲמִשָּׁה מִינִין הֵן. הַחִטִּין וְהַשְּׂעוֹרִין וְהַכֻּסְּמִין וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְשִׁיפּוֹן. הַכֻּסְּמִין מִמִּין הַחִטִּין וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְשִׁיפּוֹן מִמִּין הַשְּׂעוֹרִים. וַחֲמִשָּׁה מִינִין הָאֵלּוּ כְּשֶׁהֵן שִׁבֳּלִים נִקְרָאִים תְּבוּאָה

בְּכָל מָקוֹם. וְאַחַר שֶׁדָּשִׁין וְזוֹרִין אוֹתָן נִקְרָאִין דָּגָן. וּכְשֶׁטוֹחֲנִין אוֹתָן וְלָשִׁין אֶת קִמְחָן וְאוֹפִין אוֹתָן נִקְרָאִין פַּת. וְהַפַּת הַנַּעֲשֶׂה מֵאֶחָד מֵהֶן הִיא הַנִּקְרֵאת פַּת בְּכָל מָקוֹם בְּלֹא לִוּוּי:

ב הָאוֹכֵל פַּת חַיָּב לְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וּלְאַחֲרֶיהָ אַרְבַּע בְּרָכוֹת. אָכַל דָּגָן שָׁלוּק כְּמוֹ שֶׁהוּא מְבָרֵךְ לְפָנָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. וּלְאַחֲרָיו בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת. אָכַל קֶמַח מְבָרֵךְ לְפָנָיו שֶׁהַכֹּל וּלְאַחֲרָיו בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת:

ג קֶמַח שֶׁל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה הַמִּינִין שֶׁשִּׁלְקוּהוּ וְעֵרְבוּ בְּמַיִם אוֹ בִּשְׁאָר מַשְׁקִים אִם הָיָה עָבֶה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לַאֲכִילָה וּלְלָעֲסוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו בַּתְּחִלָּה בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּלְבַסּוֹף עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה. וְאִם הָיָה רַךְ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לִשְׁתִיָּה מְבָרֵךְ עָלָיו בַּתְּחִלָּה שֶׁהַכֹּל וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת:

ד קֶמַח שֶׁל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה הַמִּינִין שֶׁבִּשְּׁלוֹ בִּקְדֵרָה בֵּין לְבַדּוֹ בֵּין שֶׁעֵרְבוֹ עִם דְּבָרִים אֲחֵרִים כְּגוֹן לְבִיבוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. וְכֵן הַדָּגָן שֶׁחִלְּקוֹ אוֹ כְּתָשׁוֹ וּבִשְּׁלוֹ בִּקְדֵרָה כְּגוֹן הֲרִיפוֹת וְגֶרֶשׁ הַכַּרְמֶל וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְכָל זֶה הוּא הַנִּקְרָא מַעֲשֶׂה קְדֵרָה. וְכֵן כָּל תַּבְשִׁיל שֶׁעֵרַב בּוֹ מֵחֲמִשָּׁה הַמִּינִין בֵּין קֶמַח בֵּין פַּת. בַּתְּחִלָּה מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת:

ה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה הַמִּין הַזֶּה חָשׁוּב אֶצְלוֹ וְלֹא הָיָה טְפֵלָה. אֲבָל אִם הָיָה אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה הַמִּינִין שֶׁעֵרַב טְפֵלָה אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא עַל הָעִקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה. וְזֶה כְּלָל בִּבְרָכוֹת כָּל שֶׁהוּא עִקָּר וְעִמּוֹ טְפֵלָה מְבָרֵךְ עַל הָעִקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵלָה בֵּין שֶׁהָיְתָה הַטְּפֵלָה מְעֹרֶבֶת עִם הָעִקָּר בֵּין שֶׁלֹּא הָיְתָה מְעֹרֶבֶת:

ו כֵּיצַד הִיא הַטְּפֵלָה הַמְעֹרֶבֶת. כְּגוֹן לֶפֶת אוֹ כְּרוּב שֶׁבִּשְּׁלוֹ וְעֵרֵב בּוֹ קֶמַח שֶׁל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה הַמִּינִין כְּדֵי לְדַבְּקוֹ אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת שֶׁהַלֶּפֶת הוּא הָעִקָּר וְקִמְחוֹ טְפֵלָה. שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁמְּעָרְבִין אוֹתוֹ לְדַבֵּק אוֹ כְּדֵי לִתֵּן רֵיחַ אוֹ כְּדֵי לְצַבֵּעַ אֶת הַתַּבְשִׁיל הֲרֵי זוֹ טְפֵלָה. אֲבָל אִם עֵרַב כְּדֵי לִתֵּן טַעַם בַּתַּעֲרוֹבוֹת הֲרֵי הוּא עִקָּר. לְפִיכָךְ מִינֵי דְּבַשׁ שֶׁמְּבַשְּׁלִין אוֹתָן וְנוֹתְנִין בָּהֶן חֵלֶב חִטָּה כְּדֵי לְדַבֵּק וְעוֹשִׂין מֵהֶן מִינֵי מְתִיקָה אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת מִפְּנֵי שֶׁהַדְּבַשׁ הוּא הָעִקָּר:

ז כֵּיצַד הִיא הַטְּפֵלָה שֶׁאֵינָהּ מְעֹרֶבֶת. הֲרֵי שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱכֹל דָּג מָלִיחַ וְאָכַל הַפַּת עִמּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק הַמֶּלַח גְּרוֹנוֹ וּלְשׁוֹנוֹ הֲרֵי זֶה מְבָרֵךְ עַל הַמָּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפַּת מִפְּנֵי שֶׁהַפַּת טְפֵלָה לוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ח הַפַּת שֶׁפָּתַת אוֹתָהּ פִּתִּים וּבִשְּׁלָהּ בִּקְדֵרָה אוֹ לָשָׁהּ בְּמָרָק. אִם יֵשׁ בַּפִּתִּיתִין כְּזַיִת אוֹ שֶׁנִּכַּר שֶׁהֵן פַּת וְלֹא נִשְׁתַּנָּה צוּרָתָהּ מְבָרֵךְ עָלֶיהָ בַּתְּחִלָּה הַמּוֹצִיא. וְאִם אֵין בָּהֶן כְּזַיִת אוֹ שֶׁעֲבָרָה צוּרַת הַפַּת בַּבִּשּׁוּל מְבָרֵךְ עָלֶיהָ בַּתְּחִלָּה בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת:

ט עִסָּה שֶׁנֶּאֶפֵית בַּקַּרְקַע כְּמוֹ שֶׁהָעַרְבִיִּים שׁוֹכְנֵי הַמִּדְבָּרוֹת אוֹפִים הוֹאִיל וְאֵין עָלֶיהָ צוּרַת פַּת מְבָרֵךְ עָלֶיהָ בַּתְּחִלָּה בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. וְאִם קָבַע מְזוֹנוֹ עָלֶיהָ מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא. וְכֵן עִסָּה שֶׁלָּשָׁהּ בִּדְבַשׁ אוֹ בְּשֶׁמֶן אוֹ בְּחָלָב אוֹ שֶׁעֵרֵב בָּהּ מִינֵי תַּבְלִין וַאֲפָאָהּ וְהִיא הַנִּקְרֵאת פַּת הַבָּאָה בְּכִסְנִין אַף עַל פִּי שֶׁהוּא פַּת מְבָרֵךְ עָלֶיהָ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת. וְאִם קָבַע סְעֻדָּתוֹ עָלֶיהָ מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא:

י אֹרֶז שֶׁבִּשְּׁלוֹ אוֹ שֶׁעָשָׂה מִמֶּנּוּ פַּת בַּתְּחִלָּה מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא מְעֹרָב עִם דָּבָר אַחֵר אֶלָּא אֹרֶז לְבַדּוֹ. אֲבָל פַּת דֹּחַן אוֹ פַּת שֶׁל שְׁאָר מִינֵי קִטְנִית בַּתְּחִלָּה מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת:

יא כָּל שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו בַּתְּחִלָּה הַמּוֹצִיא מְבָרְכִין לְאַחֲרָיו בְּסוֹף בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כְּסִדְרָהּ אַרְבַּע בְּרָכוֹת. וְכָל שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו בַּתְּחִלָּה בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת מְבָרְכִין בַּסּוֹף לְאַחֲרָיו בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ חוּץ מִן הָאָרֶץ:

יב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאָכַל מִכְּזַיִת וּלְמַעְלָה אֲבָל אָכַל פָּחוֹת מִכְּזַיִת בֵּין מִן הַפַּת בֵּין מִשְּׁאָר אוֹכְלִין. וְהַשּׁוֹתֶה פָּחוֹת מֵרְבִיעִית בֵּין מִן הַיַּיִן בֵּין מִשְּׁאָר מַשְׁקִין. מְבָרֵךְ בַּתְּחִלָּה בְּרָכָה הָרְאוּיָה לְאוֹתוֹ הַמִּין וּלְבַסּוֹף אֵינוֹ מְבָרֵךְ כְּלָל:

יג וְזוֹ הִיא בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְשֶׁהִנְחַלְתָּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ רַחֵם יְיָ אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה. וּבְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים אוֹמֵר בִּבְרָכָה זוֹ בְּכָלְלָהּ מֵעֵין קְדֻשַּׁת הַיּוֹם כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּזְכִּיר בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן:

פרק ד

א כָּל הַמְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אוֹ בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ צָרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בַּמָּקוֹם שֶׁאָכַל. אֲכָל כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ יוֹשֵׁב בְּמָקוֹם שֶׁפָּסַק וִיבָרֵךְ. אֲכָל כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד יוֹשֵׁב בְּמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. שָׁכַח לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְנִזְכַּר קֹדֶם שֶׁיִּתְעַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁבְּמֵעָיו מְבָרֵךְ בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. וְאִם הָיָה מֵזִיד חוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ וּמְבָרֵךְ. וְאִם בֵּרֵךְ בַּמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וְכֵן אִם בֵּרֵךְ כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד אוֹ כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וּלְכַתְּחִלָּה לֹא יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְלֹא בְּרָכָה שֶׁמֵּעֵין שָׁלֹשׁ אֶלָּא כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב וּבַמָּקוֹם שֶׁאָכַל:

ב מִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ אִם בֵּרֵךְ הַמּוֹצִיא אוֹ לֹא בֵּרֵךְ הַמּוֹצִיא אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מִן הַתּוֹרָה. שָׁכַח לְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא. אִם נִזְכַּר עַד שֶׁלֹּא גָּמַר סְעֻדָּתוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ וְאִם נִזְכַּר לְאַחַר שֶׁגָּמַר אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ:

ג הָיָה אוֹכֵל בְּבֵית זֶה וּפָסַק סְעֻדָּתוֹ וְהָלַךְ לְבֵית אַחֵר. אוֹ שֶׁהָיָה אוֹכֵל וּקְרָאָהוּ חֲבֵרוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ וְיָצָא לוֹ לְפֶתַח בֵּיתוֹ וְחָזַר הוֹאִיל וְשִׁנָּה מְקוֹמוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ עַל מַה שֶּׁאָכַל וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ בַּתְּחִלָּה הַמּוֹצִיא וְאַחַר כָּךְ יִגְמֹר סְעֻדָּתוֹ:

ד חֲבֵרִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים לֶאֱכל וְיָצְאוּ לִקְרַאת חָתָן אוֹ לִקְרַאת כַּלָּה. אִם הִנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוֹלֶה חוֹזְרִין לִמְקוֹמָן וְגוֹמְרִין סְעֻדָּתָן וְאֵינָן צְרִיכִין לְבָרֵךְ שְׁנִיָּה. וְאִם לֹא הִנִּיחוּ שָׁם אָדָם כְּשֶׁהֵן יוֹצְאִין צְרִיכִין בְּרָכָה לְמַפְרֵעַ וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין צְרִיכִין בְּרָכָה לְכַתְּחִלָּה:

ה וְכֵן אִם הָיוּ מְסֻבִּין בִּשְׁתִיָּה אוֹ לֶאֱכל פֵּרוֹת. שֶׁכָּל הַמְשַׁנֶּה מְקוֹמוֹ הֲרֵי פָּסַק אֲכִילָתוֹ וּלְפִיכָךְ מְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ עַל מַה שֶּׁאָכַל וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ שְׁנִיָּה לְכַתְּחִלָּה עַל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לֶאֱכל. וְהַמְשַׁנֶּה מְקוֹמוֹ מִפְּנֵה לִפְנֵה בְּבֵית אֶחָד אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. אֲכַל בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל תְּאֵנָה וּבָא לֶאֱכל בְּמַעֲרָבָהּ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ:

ו בֵּרַךְ עַל הַפַּת פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁאוֹכְלִין בָּהֶן הַפַּת מִמִּינֵי הַתַּבְשִׁיל וּפֵרוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן. אֲבָל אִם בֵּרַךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת לֹא פָּטַר אֶת הַפַּת. בֵּרַךְ עַל מַעֲשֵׂה קְדֵרָה פָּטַר אֶת הַתַּבְשִׁיל בֵּרַךְ עַל הַתַּבְשִׁיל לֹא פָּטַר אֶת מַעֲשֵׂה קְדֵרָה:

ז גָּמַר בְּלִבּוֹ מִלֶּאֱכל אוֹ מִלִּשְׁתּוֹת וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לֶאֱכל אוֹ לִשְׁתּוֹת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁנָּה מְקוֹמוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ. וְאִם לֹא גָּמַר בְּלִבּוֹ אֶלָּא דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר לֶאֱכל וְלִשְׁתּוֹת אֲפִלּוּ פָּסַק כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית:

ח הָיוּ שׁוֹתִין וְאָמְרוּ בּוֹאוּ וּנְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אוֹ בּוֹאוּ וּנְקַדֵּשׁ קִדּוּשׁ הַיּוֹם נֶאֱסַר עֲלֵיהֶם לִשְׁתּוֹת עַד שֶׁיְּבָרְכוּ אוֹ יְקַדְּשׁוּ. וְאִם רָצוּ לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת קֹדֶם שֶׁיְּבָרְכוּ אוֹ יְקַדְּשׁוּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם רַשָּׁאִים צְרִיכִים לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ תְּחִלָּה בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן וְאַחַר כָּךְ יִשְׁתּוּ. אֲבָל אִם אָמְרוּ בּוֹאוּ וְנַבְדִּיל אֵין צְרִיכִין לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ:

ט הָיוּ מְסֻבִּין לִשְׁתּוֹת יַיִן וּבָא לָהֶן מִין יַיִן אַחֵר כְּגוֹן שֶׁהָיוּ שׁוֹתִין אֹדֶם וְהֵבִיאוּ שָׁחֹר אוֹ יָשָׁן וְהֵבִיאוּ חָדָשׁ אֵינָן צְרִיכִין לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַיַּיִן פַּעַם שְׁנִיָּה. אֲבָל מְבָרְכִין בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב:

י אֵין מְבָרְכִין עַל אֹכֶל מִן כָּל הָאֳכָלִין וְלֹא עַל מַשְׁקֶה מִן כָּל הַמַּשְׁקִין עַד שֶׁיְּבוֹא לְפָנָיו. וְאִם בֵּרַךְ וְאַחַר כָּךְ הֻבִיאוּ לְפָנָיו צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. נָטַל אֹכֶל וּבֵרַךְ עָלָיו וְנָפַל מִיָּדוֹ וְנִשְׁרַף אוֹ שֶׁטָּפוֹ נָהָר נוֹטֵל אַחֵר וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ עָלָיו אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֵאוֹתוֹ הַמִּין. וְצָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד עַל בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה. עוֹמֵד אָדָם עַל אַמַּת הַמַּיִם וּמְבָרֵךְ וְשׁוֹתֶה אַף עַל פִּי שֶׁהַמַּיִם שֶׁהָיוּ לְפָנָיו בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה אֵינָם הַמַּיִם שֶׁשָּׁתָה מִפְּנֵי שֶׁלְּכָךְ נִתְכַּוֵּן תְּחִלָּה:

יא דְּבָרִים הַבָּאִים בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה וְהֵן מֵחֲמַת הַסְּעֻדָּה אֵינָן צְרִיכִין בְּרָכָה לִפְנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם אֶלָּא בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא שֶׁבַּתְּחִלָּה וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבַּסּוֹף פּוֹטֶרֶת הַכֹּל שֶׁהַכֹּל טְפֵלָה לַסְּעֻדָּה. וּדְבָרִים שֶׁאֵינָן מֵחֲמַת הַסְּעֻדָּה שֶׁבָּאוּ בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה טְעוּנִין בָּרָכָה לִפְנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם. וּדְבָרִים הַבָּאִים לְאַחַר הַסְּעֻדָּה בֵּין מֵחֲמַת הַסְּעֻדָּה בֵּין שֶׁלֹּא מֵחֲמַת הַסְּעֻדָּה טְעוּנִין בָּרָכָה לִפְנֵיהֶן וּלְאַחֲרֵיהֶם:

יב בְּשַׂבְתּוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים וּבְסְעוּדַת הַקִּזַּת הַדָּם וּבְשָׁעָה שֶׁיָּצָא מִן הַמֶּרְחָץ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן שֶׁאָדָם קוֹבֵעַ סְעֻדָּתוֹ עַל הַיַּיִן. אִם בֵּרַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁשָּׁתָה לְאַחַר הַמָּזוֹן קֹדֶם שֶׁיְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. אֲבָל בִּשְׁאָר הַיָּמִים צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ בִּתְחִלָּה עַל הַיַּיִן שֶׁל אַחַר הַמָּזוֹן. בָּא לְהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ שֶׁאֵין בֵּית הַבְּלִיעָה פָּנוּי שֶׁיְּעָנוּ אָמֵן וְאֵינוֹ פּוֹטֵר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן:

פרק ה

א נָשִׁים וַעֲבָדִים חַיָּבִין בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. וְסָפֵק יֵשׁ בַּדָּבָר אִם הֵן חַיָּבִין מִן הַתּוֹרָה לְפִי שֶׁאֵין קְבוּעַ לָהּ זְמַן אוֹ אֵינָם חַיָּבִין מִן הַתּוֹרָה. לְפִיכָךְ אֵין מוֹצִיאִין אֶת הַגְּדוֹלִים יְדֵי חוֹבָתָן. אֲבָל הַקְּטַנִּים חַיָּבִין בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים כְּדֵי לְחַנְּכָן בְּמִצְוֹת:

ב שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ פַּת כְּאֶחָד חַיָּבִין לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַזִּמּוּן קֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְאִי זוֹ הִיא בִּרְכַּת הַזִּמּוּן. אִם הָיוּ הָאוֹכְלִים מִשְּׁלֹשָׁה עַד עֲשָׂרָה מְבָרֵךְ אֶחָד מֵהֶם וְאוֹמֵר נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וְהַכֹּל עוֹנִין בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ. וְהוּא חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:

ג וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ עַד שֶׁגּוֹמֵר אַרְבַּע בְּרָכוֹת. וְהֵן עוֹנִין אָמֵן אַחַר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה:

ד הָיוּ הָאוֹכְלִין מֵעֲשָׂרָה וּלְמַעְלָה מְזַמְּנִין בְּשֵׁם. כֵּיצַד. הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר נְבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ. וְהֵן עוֹנִין בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ. וְהוּא חוֹזֵר וְאוֹמֵר בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ. וּמַתְחִיל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן:

ה הַסּוֹעֵד בְּבֵית חֲתָנִים מִשֶּׁיַּתְחִילוּ לְהִתְעַסֵּק בְּצָרְכֵי סְעֻדַּת נִשּׂוּאִין וְלַהֲכִינָהּ עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר הַנִּשּׂוּאִין מְבָרֵךְ נְבָרֵךְ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ. וְהֵם עוֹנִים בָּרוּךְ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וְכוּ'. וְאִם הָיוּ עֲשָׂרָה מְבָרֵךְ נְבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ. וְהֵם עוֹנִין בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה וְכוּ'. וְכֵן סְעֻדָּה שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָהּ אַחַר הַנִּשּׂוּאִין מֵחֲמַת הַנִּשּׂוּאִין עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מְבָרֵךְ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ:

ו הַכֹּל חַיָּבִין בְּבִרְכַּת הַזִּמּוּן כְּדֶרֶךְ שֶׁחַיָּבִין בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. אֶפִלּוּ כֹּהֲנִים שֶׁאָכְלוּ קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים בָּעֲזָרָה. וְכֵן כֹּהֲנִים וְיִשְׂרְאֵלִים שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד וְאָכְלוּ הַכֹּהֲנִים תְּרוּמָה וְיִשְׂרְאֵל חֻלִּין חַיָּבִין בְּזִמּוּן כְּחִיּוּבָן בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן:

ז נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶן אֲבָל מְזַמְּנִין לְעַצְמָן. וְלֹא תְּהֵא חֲבוּרָה שֶׁל נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים מִפְּנֵי הַפְּרִיצוּת. אֲבָל נָשִׁים מְזַמְּנוֹת לְעַצְמָן אוֹ עֲבָדִים לְעַצְמָן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְזַמְּנוּ בְּשֵׁם. אַנְדְּרוֹגִינוּס מְזַמֵּן לְמִינוֹ וְאֵינוֹ מְזַמֵּן לֹא לְנָשִׁים וְלֹא לַאֲנָשִׁים מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. וְהַטֻּמְטוּם אֵינוֹ מְזַמֵּן כְּלָל. קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין מְזַמְּנִין עָלָיו וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּבֶן שֶׁבַע אוֹ כְּבֶן שְׁמוֹנֶה. וּמִצְטָרֵף בֵּין לְמִנְיַן שְׁלֹשָׁה בֵּין לְמִנְיַן עֲשָׂרָה לְזַמֵּן עָלָיו. וְהַנָּכְרִי אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו:

ח אֵין מְזַמְּנִין אֶלָּא עַל מִי שֶׁאָכַל כְּזַיִת פַּת וּלְמַעְלָה. שִׁבְעָה שֶׁאָכְלוּ פַּת וּשְׁלִשָּׁה אָכְלוּ עִמָּהֶן יָרָק אוֹ צִיר וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מִצְטָרְפִין לְזַמֵּן בְּשֵׁם. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה הַמְבָרֵךְ מֵאוֹכְלֵי הַפַּת. אֲבָל שִׁשָּׁה שֶׁאָכְלוּ פַּת וְאַרְבָּעָה יָרָק אֵין מִצְטָרְפִין עַד שֶׁיִּהְיוּ אוֹכְלֵי הַפַּת רֹב הַנִּכָּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בַּעֲשָׂרָה. אֲבָל בִּשְׁלֹשָׁה צָרִיךְ שֶׁיֹּאכְלוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן כְּזַיִת פַּת וְאַחַר כָּךְ מְזַמְּנִין:

ט שְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ וְנִמְרוּ מִלֶּאֱכל וּבָא שְׁלִישִׁי וְאָכַל. אִם יְכוֹלִין לֶאֱכל עִמּוֹ כָּל שֶׁהוּא וַאֲפִלּוּ מִשְּׁאָר אֳכָלִין מִצְטָרֵף עִמָּהֶן. וְחָכָם גָּדוֹל שֶׁבַּמְּסֻבִּין הוּא שֶׁמְּבָרֵךְ לְכֻלָּן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בָּא אֶלָּא בָּאַחֲרוֹנָה:

י שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד אֵינָן רַשָּׁאִין לַחֲלֹק. וְכֵן אַרְבָּעָה וְכֵן חֲמִשָּׁה. וְשִׁשָּׁה יֵשׁ לָהֶם לַחֲלֹק עַד עֲשָׂרָה. מֵעֲשָׂרָה וּלְמַעְלָה אֵינָם רַשָּׁאִים לַחֲלֹק עַד עֶשְׂרִים. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיֵּחָלְקוּ וְתִהְיֶה בִּרְכַּת הַזִּמּוּן לְכָל חֵלֶק וְחֵלֶק כְּזִמּוּן הַכֹּל יֵשׁ לָהֶם לַחֲלֹק:

יא שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּאוּ מִשָּׁלֹשׁ חֲבוּרוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה אֵינָן רַשָּׁאִין לַחֲלֹק. וְאִם כְּבָר זִמֵּן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן בַּחֲבוּרָה שֶׁלּוֹ רַשָּׁאִין לַחֲלֹק. וְאֵינָן חַיָּבִין בְּזִמּוּן שֶׁכְּבָר זִמְּנוּ עֲלֵיהֶן. שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּשְׁבוּ לֶאֱכל פַּת אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִשֶּׁלּוֹ אֵינָן רַשָּׁאִין לַחֲלֹק:

יב שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין בְּבֵית אֶחָד. בִּזְמַן שֶׁמִּקְצָתָן רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ מִצְטָרְפִין לְזִמּוּן אֶחָד. וְאִם לָאו אֵלּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן וְאֵלּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן. וְאִם יֵשׁ שַׁמָּשׁ אֶחָד בֵּינֵיהֶם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמְשַׁמֵּשׁ מֵחֲבוּרָה זוֹ לַחֲבוּרָה זוֹ מִצְטָרְפִין לְזִמּוּן אֶחָד אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מִקְצָת אֵלּוּ רוֹאִין אֶת אֵלּוּ. וְהוּא שֶׁיִּשְׁמְעוּ שְׁתֵּיהֶן כָּל דִּבְרֵי הַמְבָרֵךְ בְּבֵאוּר:

יג שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ וְיָצָא אֶחָד מֵהֶן לַשּׁוּק קוֹרְאִין לוֹ כְּדֵי שֶׁיְּכַוֵּן לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִים וּמְזַמְּנִין עָלָיו וְהוּא בַּשּׁוּק וְיוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וְלִכְשֶׁיַּחֲזֹר לְבֵיתוֹ יַחֲזֹר וִיבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן

לְעַצְמוֹ אֲבָל עֲשָׂרָה שֶׁאָכְלוּ וְיָצָא אֶחָד מֵהֶן לַשּׁוּק אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו עַד שֶׁיַּחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ וְיֵשֵׁב עִמָּהֶן׃

יד שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד וְקָדַם אֶחָד מֵהֶן וּבֵרֵךְ לְעַצְמוֹ מְזַמְּנִין עָלָיו וְיָצְאוּ הַשְּׁנַיִם יְדֵי חוֹבַת זִמּוּן וְהוּא לֹא יָצָא בְּזִמּוּן זֶה שֶׁאֵין זִמּוּן לְמַפְרֵעַ׃

טו שְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. וְאִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן יוֹדֵעַ וְאֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ זֶה שֶׁיּוֹדֵעַ מְבָרֵךְ בְּקוֹל רָם וְהַשֵּׁנִי עוֹנֶה אָמֵן אַחַר כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה וְיוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וּבֵן מְבָרֵךְ לְאָבִיו. וְעֶבֶד מְבָרֵךְ לְרַבּוֹ. וְאִשָּׁה מְבָרֶכֶת לְבַעְלָהּ. וְיוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן. אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים תִּבּוֹא מְאֵרָה לְמִי שֶׁאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו מְבָרְכִין לוֹ׃

טז בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁיָּצְאוּ יְדֵי חוֹבָתָן בִּזְמַן שֶׁאָכְלוּ וְלֹא שָׂבְעוּ שֶׁהֵן חַיָּבִים לְבָרֵךְ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּלְפִיכָךְ מוֹצִיאִין אוֹתָן קָטָן אוֹ עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה מִידֵי חוֹבָתָן. אֲבָל אִם אָכַל וְשָׂבַע שֶׁהוּא חַיָּב בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן מִן הַתּוֹרָה. בֵּין אִשָּׁה בֵּין קָטָן אוֹ עֶבֶד אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן. שֶׁכָּל הַחַיָּב בְּדָבָר מִן הַתּוֹרָה אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִידֵי חוֹבָתָן אֶלָּא הַחַיָּב בְּאוֹתוֹ דָּבָר מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹתוֹ׃

יז הַנִּכְנָס אֵצֶל אֲחֵרִים וּמְצָאָן מְבָרְכִין בִּבְרִכַּת הַזִּמּוּן. אִם מָצָא הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר נְבָרֵךְ הוּא עוֹנֶה בָּרוּךְ הוּא וּמְבֹרָךְ. וְאִם מָצָא הָאוֹכְלִים עוֹנִין בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ הוּא עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן׃

פרק ו

א כָּל הָאוֹכֵל הַפַּת שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו הַמּוֹצִיא צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם תְּחִלָּה וְסוֹף. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא פַּת חֵלִין וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין יָדָיו מְלֻכְלָכוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהֶן טֻמְאָה לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיִּטֹּל שְׁתֵּי יָדָיו. וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקִין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם תְּחִלָּה׃

ב כָּל הַנּוֹטֵל יָדָיו בֵּין לַאֲכִילָה בֵּין לִקְרִיאַת שְׁמַע בֵּין לִתְפִלָּה מְבָרֵךְ תְּחִלָּה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם. שֶׁזּוֹ מִצְוַת חֲכָמִים שֶׁנִּצְטַוֵּינוּ מִן הַתּוֹרָה לִשְׁמֹעַ מֵהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז יא) "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ". וּמַיִם אַחֲרוֹנִים אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן שֶׁאֵינָם אֶלָּא מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה. וּלְפִיכָךְ חַיָּב אָדָם לְהִזָּהֵר בָּהֶן בְּיוֹתֵר׃

ג נְטִילַת יָדַיִם בֵּין תַּבְשִׁיל לְתַבְשִׁיל רְשׁוּת. רָצָה נוֹטֵל רָצָה אֵינוֹ נוֹטֵל. וּפֵרוֹת שֶׁל חֵלִין אֵינָן צְרִיכִין נְטִילַת יָדַיִם בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בַּסּוֹף. וְכָל הַנּוֹטֵל יָדָיו לְפֵרוֹת הֲרֵי זֶה מְגַסֵּי הָרוּחַ. כָּל פַּת שֶׁהַמֶּלַח בּוֹ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם בָּאַחֲרוֹנָה שֶׁמָּא יֵשׁ בּוֹ מֶלַח סְדוֹמִית אוֹ מֶלַח שֶׁטִּבְעוֹ כְּמֶלַח סְדוֹמִית וַיַּעֲבִיר יָדָיו עַל עֵינָיו וִיסַמֵּא. מִפְּנֵי זֶה חַיָּבִין לִטֹּל יָדַיִם בְּסוֹף כָּל

סְעֻדָּה מִפְּנֵי הַמֶּלַח. וּבְמַחֲנֶה פְּטוּרִים מִנְּטִילַת יָדַיִם בַּתְּחִלָּה מִפְּנֵי שֶׁהֵן טְרוּדִים בְּמִלְחָמָה. וְחַיָּבִין בָּאַחֲרוֹנָה מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה:

ד עַד הֵיכָן הִיא נְטִילַת יָדַיִם. עַד הַפֶּרֶק. וְכַמָּה שִׁעוּר הַמַּיִם. רְבִיעִית לְכָל שְׁתֵּי יָדַיִם. וְכָל שֶׁחוֹצְצִים בִּטְבִילָה חוֹצֵץ בִּנְטִילַת יָדַיִם. וְכָל הָעוֹלֶה לְמִדַּת מְקֻוֶה עוֹלֶה לְשִׁעוּר רְבִיעִית:

ה כָּל הַצָּרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם וְהִטְבִּיל יָדָיו בְּמֵי מְקֻוֶה אֵינוֹ צָרִיךְ דָּבָר אַחֵר. וְאִם הִטְבִּילָן בְּמַיִם שֶׁאֵין בָּהֶם שִׁעוּר מְקֻוֶה אוֹ בְּמַיִם שְׁאוּבִין שֶׁבַּקַּרְקַע לֹא עָשָׂה כְּלוּם שֶׁאֵין הַמַּיִם שְׁאוּבִין מְטַהֲרִין אֶת הַיָּדַיִם אֶלָּא בִּנְטִילָה:

ו כָּל הַנּוֹטֵל יָדָיו צָרִיךְ לְהַזֵּהר בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים. בַּמַּיִם עַצְמָן שֶׁלֹּא יִהְיוּ פְּסוּלִין לִנְטִילַת יָדַיִם. וּבַשִּׁעוּר שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶן רְבִיעִית לְכָל שְׁתֵּי יָדַיִם. וּבַכְּלִי שֶׁיִּהְיוּ הַמַּיִם שֶׁנּוֹטְלִין בָּהֶן בִּכְלִי. וּבְנוֹטֵל שֶׁיִּהְיוּ הַמַּיִם בָּאִין מִכֹּחַ נוֹתֵן:

ז אַרְבָּעָה דְּבָרִים פּוֹסְלִין אֶת הַמַּיִם. שִׁנּוּי מַרְאֶה. וְגִלּוּי. וַעֲשִׂיַּת מְלָאכָה בָּהֶן. וְהֶפְסֵד שֶׁמּוֹנֵעַ אֶת הַבְּהֵמָה מִלִּשְׁתּוֹת מֵהֶן. כֵּיצַד. מַיִם שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מַרְאֵיתָן בֵּין בְּכֵלִים בֵּין בְּקַרְקָעוֹת בֵּין מֵחֲמַת דָּבָר שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן בֵּין מֵחֲמַת מְקוֹמָן הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלִין. וְכֵן אִם נִתְגַּלּוּ גִּלּוּי הָאוֹסֵר אוֹתָן מִשְּׁתִיָּה נִפְסְלוּ לִנְטִילַת יָדַיִם:

ח כָּל מַיִם שֶׁנַּעֲשָׂה בָּהֶן מְלָאכָה נַעֲשׂוּ שׁוֹפְכִין וּפְסוּלִין לִנְטִילַת יָדַיִם. כֵּיצַד. מַיִם שְׁאוּבִין שֶׁהֵדִיחַ בָּהֶן כֵּלִים אוֹ שֶׁשָּׁרָה בָּהֶם פִּתּוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה בֵּין בְּכֵלִים בֵּין בְּקַרְקָעוֹת פְּסוּלִין לִנְטִילַת יָדַיִם. הֵדִיחַ בָּהֶן כֵּלִים מוּדָחִין אוֹ חֲדָשִׁים לֹא פְּסָלָן. מַיִם שֶׁהַנַּחְתּוֹם מְטַבֵּל בָּהֶן אֶת הַכְּעָכִים פְּסוּלִין. וְשֶׁהוּא חוֹפֵן מֵהֶן בִּשְׁעַת לִישָׁה כְּשֵׁרִים. שֶׁהַמַּיִם שֶׁבְּחָפְנָיו הֵן שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהֶן מְלָאכָה. אֲבָל הַמַּיִם שֶׁחוֹפֵן מֵהֶם הֲרֵי הֵן בְּכַשְׁרוּתָן:

ט וְכָל מַיִם שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְּׁתִיַּת כֶּלֶב. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ מָרִים אוֹ מְלוּחִים אוֹ עֲכוּרִין אוֹ רֵיחַ רַע עַד שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה מֵהֶן הַכֶּלֶב. בְּכֵלִים פְּסוּלִין לִנְטִילַת יָדַיִם וּבְקַרְקָעוֹת כְּשֵׁרִים לְהַטְבִּיל. חַמֵּי טְבֶרְיָא בִּמְקוֹמָן מַטְבִּילִין בָּהֶם אֶת הַיְּדַיִם. אֲבָל אִם נָטַל מֵהֶן בִּכְלִי אוֹ שֶׁהִפְלִיג מֵהֶן אַמָּה לְמָקוֹם אַחֵר אֵין נוֹטְלִין מֵהֶן לֹא רִאשׁוֹנִים וְלֹא אַחֲרוֹנִים מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִשְׁתִיַּת בְּהֵמָה:

י יֵשׁ לַנּוֹטֵל לִתֵּן עַל יָדָיו מְעַט מְעַט עַד שֶׁיִּתֵּן כַּשִּׁעוּר. וְאִם נָתַן הָרְבִיעִית כֻּלָּהּ בְּשִׁטְיפָה אַחַת כָּשֵׁר. נוֹטְלִין אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה זֶה בְּצַד זֶה אוֹ יָד זֶה עַל גַּבֵּי זֶה בְּשִׁטְיפָה אַחַת. וּבִלְבַד שֶׁיַּרְפּוּ יְדֵיהֶן כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא בֵּינֵיהֶן הַמַּיִם. וְיִהְיֶה בְּאוֹתָהּ הַשִּׁטְיפָה כְּדֵי רְבִיעִית לְכָל אֶחָד וְאֶחָד:

יא אֵין נוֹטְלִין מַיִם לַיָּדַיִם לֹא בְּדָפְנוֹת הַכֵּלִים וְלֹא בְּשׁוּלֵי הַמַּחַץ וְלֹא בַּחֲרָסִים וְלֹא בְּמִגּוּפַת הֶחָבִית. וְאִם תִּקֵּן הַמִּגּוּפָה לִנְטִילָה נוֹטְלִין מִמֶּנָּה לַיָּדַיִם. וְכֵן הַחֵמֶת שֶׁתִּקְּנָהּ נוֹטְלִין מִמֶּנָּה לַיָּדַיִם. אֲבָל שַׁק וְקֻפָּה שֶׁנִּתְקְנוּ אֵין נוֹטְלִין מֵהֶן לַיָּדַיִם. וְלֹא יִתֵּן לַחֲבֵרוֹ בְּחָפְנָיו שֶׁאֵין חָפְנָיו

כְּלִי. וְכֵלִים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ שְׁבִירָה הַמְטַהֶרֶת אוֹתָן מִידֵי טֻמְאָה אֵין נוֹתְנִין בָּהֶם לַיָּדַיִם מִפְּנֵי שֶׁהֵן שִׁבְרֵי כֵּלִים:

יב בְּכָל הַכֵּלִים נוֹטְלִים לַיָּדַיִם וַאֲפִלּוּ כְּלֵי גְּלָלִים וּכְלֵי אֲדָמָה. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֵמִים. כְּלִי שֶׁאֵינוֹ מַחֲזִיק רְבִיעִית אוֹ אֵין בּוֹ רְבִיעִית אֵין נוֹתְנִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם:

יג הַכֹּל כְּשֵׁרִין לִתֵּן לַיָּדַיִם אֲפִלּוּ חֶרֶשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. אִם אֵין שָׁם אַחֵר מַנִּיחַ הַכְּלִי בֵּין בִּרְכָּיו וְצַק עַל יָדָיו. אוֹ יַטֶּה הֶחָבִית עַל יָדָיו וְיִטֹּל. אוֹ נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת וְצַק בְּזוֹ עַל זוֹ וְחוֹזֵר וְצַק בָּרִאשׁוֹנָה עַל הַשְּׁנִיָּה. וְהַקּוֹף נוֹטֵל לַיָּדַיִם:

יד הַשֹּׁקֶת שֶׁדּוֹלֶה אָדָם בְּיָדוֹ אוֹ בְּגַלְגַּל וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ וְהַמַּיִם נִמְשָׁכִין מִמֶּנָּה בָּאַמָּה וְהוֹלְכִין וּמַשְׁקִין הַיָּרָקוֹת אוֹ הַבְּהֵמָה וְהִנִּיחַ יָדָיו בַּשֹּׁקֶת וְעָבְרוּ הַמַּיִם וְשָׁטְפוּ עַל יָדָיו לֹא עָלְתָה לוֹ נְטִילָה. שֶׁהֲרֵי אֵין כָּאן נוֹתֵן עַל יָדָיו. וְאִם הָיוּ יָדָיו קְרוֹבוֹת לִשְׁפִיכַת הַדְּלִי עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַמַּיִם שָׁטְפוּ עַל יָדָיו מִכֹּחַ נְתִינַת הָאָדָם עָלְתָה לוֹ נְטִילָה:

טו מַיִם שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ אִם נַעֲשָׂה מֵהֶן מְלָאכָה אוֹ לֹא נַעֲשָׂה. אִם יֵשׁ בָּהֶן כַּשִּׁעוּר אוֹ שֶׁאֵין בָּהֶן. אִם הֵן טְהוֹרִין אוֹ טְמֵאִין. סָפֵק נָטַל יָדָיו סָפֵק לֹא נָטַל יָדָיו. סְפֵקוֹ טָהוֹר שֶׁכָּל סָפֵק שֶׁבְּטָהֳרַת יָדַיִם טָהוֹר:

טז מַיִם הָרִאשׁוֹנִים צָרִיךְ שֶׁיְּגַבְּיהֵ יָדָיו לְמַעְלָה עַד שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מַיִם חוּץ לַפֶּרֶק וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם. וְאַחֲרוֹנִים צָרִיךְ שֶׁיַּשְׁפִּיל יָדָיו לְמַטָּה כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא כָּל כֹּחַ הַמֶּלַח מֵעַל יָדָיו. מַיִם רִאשׁוֹנִים נִטָּלִים בֵּין עַל גַּבֵּי כְּלִי בֵּין עַל גַּבֵּי קַרְקַע. וְאַחֲרוֹנִים אֵינָן נִטָּלִין אֶלָּא עַל גַּבֵּי כְּלִי. מַיִם רִאשׁוֹנִים נִטָּלִין בֵּין בְּחַמֵּי הָאוּר בֵּין בְּצוֹנָן. וְאַחֲרוֹנִים אֵינָן נִטָּלִין בְּחַמִּין. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ חַמִּים שֶׁהַיָּד סוֹלֶדֶת בָּהֶן מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַעֲבִירִין אֶת הַזֵּהֲמָא, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁפְשֵׁף בָּהֶן. אֲבָל הָיוּ פּוֹשְׁרִין נוֹטְלִין מֵהֶן בָּאַחֲרוֹנָה:

יז נוֹטֵל אָדָם יָדָיו שַׁחֲרִית וּמַתְנָה עֲלֵיהֶן כָּל הַיּוֹם וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִטֹּל אֶת יָדָיו לְכָל אֲכִילָה וַאֲכִילָה. וְהוּא שֶׁלֹּא יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶן. אֲבָל אִם הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶן צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו בְּכָל עֵת שֶׁצָּרִיךְ נְטִילָה:

יח לְט אָדָם אֶת יָדָיו בְּמַפָּה וְאוֹכֵל בָּהֶן פַּת אוֹ דָּבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו. הַמַּאֲכִיל לַאֲחֵרִים אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם. וְהָאוֹכֵל צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם אַף עַל פִּי שֶׁאַחֵר נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיו וְאֵינוֹ נוֹגֵעַ בַּמַּאֲכָל. וְהוּא הַדִּין לְאוֹכֵל בְּמַגְרֵפָה שֶׁצָּרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם:

יט אָסוּר לְהַאֲכִיל מִי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיו. וְאָסוּר לְזַלְזֵל בִּנְטִילַת יָדַיִם. וְצִוּוּיִים הַרְבֵּה צִוּוּ חֲכָמִים וְהִזְהִירוּ עַל הַדָּבָר. אֲפִלּוּ אֵין לוֹ מַיִם אֶלָּא כְּדֵי שְׁתִיָּה נוֹטֵל יָדָיו בְּמִקְצָתָן וְאַחַר כָּךְ אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה מִקְצָתָן:

כ צָרִיךְ אָדָם לְנַגֵּב אֶת יָדָיו וְאַחַר כָּךְ יֹאכַל. וְכָל הָאוֹכֵל בְּלֹא נִגּוּב יָדַיִם כְּאוֹכֵל לֶחֶם טָמֵא. וְכָל הַנּוֹטֵל יָדָיו בָּאַחֲרוֹנָה מְנַגֵּב וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ. וְתֵכֶף לְנְטִילַת יָדַיִם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, לֹא יַפְסִיק בֵּינֵיהֶם בְּדָבָר אַחֵר. אֶפִלּוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם אַחַר שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו בָּאַחֲרוֹנָה אָסוּר עַד שֶׁיְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן:

פרק ז

א מִנְהָגוֹת רַבּוֹת נָהֲגוּ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בַּסְּעֻדָּה וְכֻלָּן דֶּרֶךְ אֶרֶץ. וְאֵלּוּ הֵן. כְּשֶׁנִּכְנָסִין לַסְּעֻדָּה הַגָּדוֹל שֶׁבְּכֻלָּן נוֹטֵל אֶת יָדָיו תְּחִלָּה. וְאַחַר כָּךְ נִכְנָסִין וְיוֹשְׁבִין מְסֻבִּין. וְגָדוֹל מֵסֵב בָּרֹאשׁ וְשֵׁנִי לוֹ לְמַטָּה הֵימֶנּוּ. הָיוּ שְׁלֹשָׁה מִטּוֹת גָּדוֹל מֵסֵב בָּרֹאשׁ וְשֵׁנִי לוֹ לְמַעְלָה הֵימֶנּוּ וּשְׁלִישִׁי לוֹ לְמַטָּה הֵימֶנּוּ:

ב בַּעַל הַבַּיִת מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וּמַשְׁלִים הַבְּרָכָה וְאַחַר כָּךְ בּוֹצֵעַ. וְהָאוֹרֵחַ מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כְּדֵי שֶׁיְּבָרֵךְ לְבַעַל הַבַּיִת. וְאִם הָיוּ כֻּלָּן בַּעֲלֵי הַבַּיִת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן בּוֹצֵעַ וְהוּא מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן:

ג אֵין הַבּוֹצֵעַ רַשַּׁאי לִבְצֹעַ עַד שֶׁיְּבִיאוּ מֶלַח אוֹ לִפְתָּן לִפְנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֶלָּא אִם כֵּן נִתְכַּוְּנוּ לֶאֱכֹל פַּת חֲרֵבָה. וְאֵינוֹ בּוֹצֵעַ לֹא פְּרוּסָה קְטַנָּה מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּצַר עַיִן וְלֹא פְּרוּסָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִכְּבֵיצָה מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כִּרְעַבְתָּן. וּבְשַׁבָּת יֵשׁ לוֹ לִבְצֹעַ פְּרוּסָה גְּדוֹלָה. וְאֵינוֹ בּוֹצֵעַ אֶלָּא מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל יָפֶה יָפֶה:

ד מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לִבְצֹעַ כִּכַּר שְׁלֵמָה. אִם הָיְתָה שָׁם שְׁלֵמָה שֶׁל שְׂעוֹרִים וּפְרוּסָה שֶׁל חִטִּים מַנִּיחַ שְׁלֵמָה בְּתוֹךְ פְּרוּסָה וּבוֹצֵעַ מִשְּׁתֵּיהֶן כְּדֵי שֶׁיִּבְצַע מֵחִטִּים וּמִשְּׁלֵמָה. בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים חַיָּב לִבְצֹעַ עַל שְׁתֵּי כִּכָּרוֹת נוֹטֵל שְׁתֵּיהֶן בְּיָדוֹ וּבוֹצֵעַ אַחַת מֵהֶן:

ה הַבּוֹצֵעַ נוֹתֵן פְּרוּסָה לִפְנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְהָאַחֵר נוֹטֵל בְּיָדוֹ. וְאֵין הַבּוֹצֵעַ נוֹתֵן בְּיַד הָאוֹכֵל אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה אָבֵל. וְהַבּוֹצֵעַ הוּא פּוֹשֵׁט יָדָיו תְּחִלָּה וְאוֹכֵל. וְאֵין הַמְּסֻבִּין רַשָּׁאִין לִטְעֹם עַד שֶׁיִּטְעֹם הַמְבָרֵךְ. וְאֵין הַבּוֹצֵעַ רַשַּׁאי לִטְעֹם עַד שֶׁיִּבְלֶה אֲמַן מִפִּי רֹב הַמְּסֻבִּין. וְאִם רָצָה הַבּוֹצֵעַ לַחֲלֹק כָּבוֹד לְרַבּוֹ אוֹ לְמִי שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה וְיַנִּיחֲנוּ לִפְשֹׁט יָדוֹ קֹדֶם לוֹ הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ:

ו שְׁנַיִם מַמְתִּינִין זֶה לָזֶה בִּקְעָרָה. שְׁלֹשָׁה אֵין מַמְתִּינִין. גָּמְרוּ מֵהֶן שְׁנַיִם הַשְּׁלִישִׁי מַפְסִיק עִמָּהֶן. גָּמַר אֶחָד מֵהֶן הַשְּׁנַיִם אֵין מַפְסִיקִין לוֹ אֶלָּא אוֹכְלִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁגּוֹמְרִין. אֵין מְשִׂיחִין בִּסְעֻדָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי סַכָּנָה. וּמִפְּנֵי זֶה אִם בָּא לָהֶם יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. שֶׁאִם בֵּרַךְ אֶחָד וְעוֹנֶה הָעוֹנֶה אָמֵן בִּשְׁעַת הַבְּלִיעָה יָבוֹא לִידֵי סַכָּנָה. וְאֵין מִסְתַּכְּלִין בִּפְנֵי הָאוֹכֵל וְלֹא לְמָנָתוֹ שֶׁלֹּא לְבַיְּשׁוֹ:

ז הַשַּׁמָּשׁ שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַמְסֻבִּין אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶן. וְדֶרֶךְ רַחֲמָנוּת הוּא לִתֵּן לְתוֹךְ פִּיו מִכָּל תַּבְשִׁיל וְתַבְשִׁיל כְּדֵי לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ. וְאִם נָתְנוּ לוֹ יַיִן מְבָרֵךְ עַל כָּל כּוֹס וְכוֹס שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ. מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁתִיָּתוֹ תְּלוּיָה בִּרְצוֹנוֹ אֶלָּא בִּרְצוֹנָם:

ח יָצָא אֶחָד מִן הַמְסֻבִּין לְהַשְׁתִּין מַיִם נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת וְנִכְנָס. דִּבֵּר עִם חֲבֵרוֹ וְהִפְלִיג נוֹטֵל שְׁתֵּי יָדָיו וְנִכְנָס. אִם הָיוּ מְסֻבִּין לִשְׁתִיָּה נִכְנָס וְיוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ וְנוֹטֵל יָדָיו וְאַחַר כָּךְ מַחֲזִיר פָּנָיו לְאוֹרְחִין. וְלָמָּה נוֹטֵל בִּמְקוֹמוֹ שֶׁמָּא יֹאמְרוּ לֹא נָטַל יָדָיו מִפְּנֵי שֶׁאֵין שָׁם אֲכִילָה:

ט אֵין מַנִּיחִין בָּשָׂר חַי עַל הַפַּת. וְאֵין מַעֲבִירִין כּוֹס מֻלָּא עַל הַפַּת. וְאֵין סוֹמְכִין אֶת הַקְּעָרָה בְּפַת. וְאֵין זוֹרְקִין אֶת הַפַּת. וְלֹא אֶת הַחֲתִיכוֹת וְלֹא אֶת הָאֳכָלִין שֶׁאֵין לָהֶן קְלִפִּין כְּגוֹן תּוּתִים וַעֲנָבִים וּתְאֵנִים מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִמְאָסִין. וּמֻתָּר לְמָשֹׁךְ אֶת הַיַּיִן בְּצִנּוֹרוֹת בְּבָתֵּי חֲתָנִים וְזוֹרְקִין לִפְנֵיהֶם קְלָיוֹת וֶאֱגוֹזִים בִּימוֹת הַחַמָּה אֲבָל לֹא בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי שֶׁנִּמְאָסִין. וְאֵין נוֹטְלִין יְדֵיהֶן בְּיַיִן בֵּין חַי בֵּין מָזוּג. וְכֵן אֵין מַפְסִידִין שְׁאָר אֳכָלִין וּמַשְׁקִין דֶּרֶךְ בִּזּוּי וּבְעִיטָה:

י אָסוּר לְאוֹרְחִים לִטֹּל כְּלוּם מִמַּה שֶּׁלִּפְנֵיהֶם וְלִתֵּן בְּיַד בְּנוֹ אוֹ בִּתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת שֶׁמָּא יִתְבַּיֵּשׁ בַּעַל הַסְּעֻדָּה שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁהֵבִיא לִפְנֵיהֶם וְנִמְצְאוּ הַקְּטַנִּים נוֹטְלִים אוֹתָם וְהוֹלְכִים. לֹא יִשְׁלַח אָדָם לַחֲבֵרוֹ חֲבִית יַיִן וְשֶׁמָּן צָף עַל פִּיהָ שֶׁמָּא יִשְׁלַח לוֹ אָדָם חֲבִית שֶׁכֻּלָּהּ יַיִן וִידָמֶה שֶׁהוּא שֶׁמֶן וְשֶׁמֶן הוּא שֶׁעַל פָּנֶיהָ בִּלְבַד וְיִזָּמֵן אוֹרְחִים וְיִתְבַּיֵּשׁ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ הַמְבִיאִים לִידֵי בּוּשָׁה לְבַעַל הַסְּעֻדָּה אֲסוּרִין:

יא גָּמְרוּ מִלֶּאֱכֹל מְסַלְּקִין אֶת הַשֻּׁלְחָן וּמְכַבְּדִין אֶת הַמָּקוֹם שֶׁאָכְלוּ בּוֹ וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין אֶת יְדֵיהֶם. שֶׁמָּא יְשַׁיְּרוּ שָׁם פֵּרוּרִין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כְּזַיִת שֶׁאָסוּר לְהַלֵּךְ בָּהֶן וְלִרְחֹץ עֲלֵיהֶן. אֲבָל פֵּרוּרִין שֶׁאֵין בָּהֶן כְּזַיִת מֻתָּר לְאַבְּדָן בַּיָּד:

יב הֵבִיאוּ לָהֶם מַיִם לִנְטִילָה כָּל שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הוּא נוֹטֵל יָדָיו תְּחִלָּה. כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵשֵׁב הַגָּדוֹל וְיָדָיו מְזֹהָמוֹת עַד שֶׁיִּטֹּל אַחֵר. וּשְׁאָר הַסּוֹעֲדִין נוֹטְלִין יָדָן בַּסּוֹף זֶה אַחַר זֶה. וְאֵין מְכַבְּדִין בְּדָבָר זֶה שֶׁאֵין מְכַבְּדִין בְּיָדִים מְזֹהָמוֹת וְלֹא בִּגְשָׁרִים וְלֹא בִּדְרָכִים אֶלָּא בְּפֶתַח הָרָאוּי לְמָזוֹזָה וּבִשְׁעַת כְּנִיסָה:

יג גָּמְרוּ לִטֹּל יְדֵיהֶן וְנִגְּבוּ יְדֵיהֶן וּבֵרְכוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְהֵבִיאוּ אֶת הַמֻּגְמָר. מִי שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הוּא מְבָרֵךְ עַל הַמֻּגְמָר וְכֻלָּן עוֹנִין אָמֵן:

יד אִם הָיָה שָׁם יַיִן מְבִיאִין כּוֹס מַחֲזִיק רְבִיעִית אוֹ יָתֵר עַל רְבִיעִית. וּמְבִיאִין בְּשָׂמִים וְאוֹחֵז אֶת הַיַּיִן בִּימִינוֹ וְאֶת הַבְּשָׂמִים בִּשְׂמֹאלוֹ וּמְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַבְּשָׂמִים. אִם הָיוּ הַבְּשָׂמִים שֶׁמָּן עֶרֶב וְכֵיוֹצֵא בּוֹ טָחוֹ בְּרֹאשׁ הַשַּׁמָּשׁ. וְאִם הָיָה הַשַּׁמָּשׁ תַּלְמִיד חָכָם טָחוֹ בַּכֹּתֶל כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצֵא מְבֻשָּׂם לַשּׁוּק:

טו אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן צְרִיכָה יַיִן. אִם בֵּרֵךְ עַל הַיַּיִן כַּמִּנְהָג שֶׁאָמַרְנוּ צָרִיךְ שֶׁיְּדַיֵּחַ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה מִבִּפְנִים וְלִשְׁטֹף אוֹתוֹ מִבַּחוּץ. וִימַלְּאֶנּוּ יַיִן חַי. וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְבִרְכַּת הָאָרֶץ נוֹתֵן לְתוֹכוֹ מְעַט מַיִם כְּדֵי שֶׁיְּהֵא עָרֵב לִשְׁתִיָּה. וְאֵין מְשִׂיחִין עַל כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אֶלָּא הַכֹּל שׁוֹתְקִים עַד שֶׁתִּכְלֶה בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וּבִרְכַּת הַיַּיִן וְיִשְׁתּוּ:

פרק ח

א כָּל פֵּרוֹת הָאֵילָן מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן בַּתְּחִלָּה בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת חוּץ מֵחֲמִשָּׁה הַמִּינִין הַכְּתוּבִין בַּתּוֹרָה. וְהֵם עֲנָבִים וְרִמּוֹנִים וּתְאֵנִים וְזֵיתִים וּתְמָרִים שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בַּסּוֹף בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ וְהַיְרָקוֹת מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן בַּתְּחִלָּה בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת. דְּבָרִים שֶׁאֵין גִּדּוּלָן מִן הָאָרֶץ כְּגוֹן בָּשָׂר וּגְבִינָה וְדָגִים וּבֵיצִים וּמַיִם וְחָלָב וּדְבַשׁ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן בַּתְּחִלָּה מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת. וְהַשְּׁוֹתֶה מַיִם שֶׁלֹּא לְרִוּוֹת צָמְאוֹ אֵינוֹ טָעוּן בְּרָכָה לֹא לְפָנָיו וְלֹא לְאַחֲרָיו:

ב הַסּוֹחֵט פֵּרוֹת וְהוֹצִיא מֵהֶן מַשְׁקִין מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בַּתְּחִלָּה שֶׁהַכֹּל וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. חוּץ מִן הָעֲנָבִים וְהַזֵּיתִים. שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן וּלְבַסּוֹף בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. וְעַל הַשֶּׁמֶן בַּתְּחִלָּה הוּא מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהָיָה חוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ וְשָׁתָה מִן הַשֶּׁמֶן עִם מֵי הַשְּׁלָקוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן שֶׁהֲרֵי נֶהֱנָה בִּשְׁתִיָּתוֹ. אֲבָל אִם שָׁתָה הַשֶּׁמֶן לְבַדּוֹ אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה חוֹשֵׁשׁ בִּגְרוֹנוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהַכֹּל. שֶׁהֲרֵי לֹא נֶהֱנָה בְּטַעַם הַשֶּׁמֶן:

ג פֵּרוֹת אוֹ יְרָקוֹת שֶׁדַּרְכָּן לְהֵאָכֵל חַיִּים אִם בִּשְּׁלָן אוֹ שְׁלָקָן מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בַּתְּחִלָּה שֶׁהַכֹּל וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. וְיִרְקוֹת שֶׁדַּרְכָּן לְהֵאָכֵל שְׁלוּקִין כְּגוֹן כְּרוּב וְלֶפֶת אִם אֲכָלָן חַיִּין מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בַּתְּחִלָּה שֶׁהַכֹּל וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת. וְאִם בִּשְּׁלָן אוֹ שְׁלָקָן מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה וּלְבַסּוֹף בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת. דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לְהֵאָכֵל חַיִּין וּמְבֻשָּׁלִין אֲכָלָן בֵּין חַיִּין בֵּין מְבֻשָּׁלִין מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בַּתְּחִלָּה בָּרָכָה הָרְאוּיָה לָהֶן. אִם הָיוּ פֵּרוֹת עֵץ מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ וְאִם הָיוּ פֵּרוֹת הָאֲדָמָה אוֹ יְרָקוֹת מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה:

ד יְרָקוֹת שֶׁדַּרְכָּן לְהִשָּׁלֵק שְׁלָקָן מְבָרֵךְ עַל מֵי שֶׁלָּק שֶׁלָּהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. וְהוּא שֶׁשְּׁלָקָן לִשְׁתּוֹת מֵימֵיהֶן שֶׁמֵּימֵי הַשְּׁלָקוֹת כִּשְׁלָקוֹת בְּמָקוֹם שֶׁדַּרְכָּן לִשְׁתּוֹתָן. דְּבַשׁ תְּמָרִים מְבָרְכִין עָלָיו תְּחִלָּה שֶׁהַכֹּל. אֲבָל תְּמָרִים שֶׁמְּעָכָן בַּיָּד וְהוֹצִיא גַּרְעִינִין שֶׁלָּהֶן וַעֲשָׂאָן כְּמוֹ עִסָּה מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן תְּחִלָּה בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ וּלְבַסּוֹף בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ:

ה הַקָּנִים הַמְתוּקִים שֶׁסּוֹחֲטִין אוֹתָן וּמְבַשְּׁלִין מֵימֵיהֶן עַד שֶׁיִּקְפָּא וְיִדְמֶה לְמֶלַח. כָּל הַגְּאוֹנִים אוֹמְרִים שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. וּמִקְצָתָם אָמְרוּ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. וְכֵן

אָמְרוּ שֶׁהַמּוֹצִיא אוֹתָם קָנִים מְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁאֵין זֶה פְּרִי וְאֵין מְבָרְכִין עָלָיו אֶלָּא שֶׁהַכֹּל. שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָשׁ אֵלּוּ הַקָּנִים שֶׁנִּשְׁתַּנָּה עַל יְדֵי אוּר גָּדוֹל מִדָּבָשׁ תְּמָרִים שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה עַל יְדֵי הָאוּר וּמְבָרְכִין עָלָיו שֶׁהַכֹּל:

ו הַקּוֹר וְהוּא רֹאשׁ הַדֶּקֶל שֶׁהוּא כְּמוֹ עֵץ לָבָן מְבָרֵךְ עָלָיו בַּתְּחִלָּה שֶׁהַכֹּל. קַפְרֵס שֶׁל צָלָף מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ פְּרִי. וְהָאֶבְיוֹנוֹת שֶׁל צָלָף הֵן הַפְּרִי שֶׁהֵן כְּצוּרוֹת תְּמָרִים דַּקִּים קְטַנִּים מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ:

ז הַפִּלְפְּלִין וְהַזַּנְגְּבִיל בִּזְמַן שֶׁהֵן רְטֻבִּין מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. אֲבָל יְבֵשִׁין אֵין טְעוּנִין בְּרָכָה לֹא לִפְנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם מִפְּנֵי שֶׁהֵן תַּבְלִין וְאֵינוֹ אוֹכֵל. וְכֵן אֱכָלִין שֶׁאֵין רְאוּיִין לַאֲכִילָה וּמַשְׁקִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִשְׁתִּיָּה אֵינָן טְעוּנִין בְּרָכָה לֹא לִפְנֵיהֶן וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶן:

ח הַפַּת שֶׁעִפְּשָׁה וְהַיַּיִן שֶׁהִקְרִים וְתַבְשִׁיל שֶׁעָבְרָה צוּרָתוֹ וְהַנּוֹבְלוֹת שֶׁהֵן פִּגִּין וְהַשֵּׁכָר וְהַחֹמֶץ וְהַגּוֹבַאי וְהַמֶּלַח וְהַכְּמֵהִין וְהַפִּטְרִיּוֹת עַל כֻּלָּן מְבָרֵךְ תְּחִלָּה שֶׁהַכֹּל. וְכָל הַמְבָרְכִין לְפָנָיו שֶׁהַכֹּל לְאַחֲרוֹנָה מְבָרֵךְ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת. וְכָל הַטָּעוּן בְּרָכָה לְאַחֲרָיו טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו:

ט שְׁמָרִים שֶׁנָּתַן עֲלֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְהוֹצִיא מֵהֶן אַרְבָּעָה מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן שֶׁזֶּה יַיִן מָזוּג הוּא. הוֹצִיא פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם טַעַם יַיִן מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן שֶׁהַכֹּל תְּחִלָּה:

י בֵּרַךְ עַל פֵּרוֹת הָאִילָן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה יָצָא. וְעַל פֵּרוֹת הָאֲדָמָה בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ לֹא יָצָא. וְעַל כֻּלָּם אִם בֵּרַךְ שֶׁהַכֹּל יָצָא. וַאֲפִלּוּ עַל הַפַּת וְעַל הַיַּיִן:

יא לָקַח כּוֹס שֶׁל שֵׂכָר בְּיָדוֹ וְהִתְחִיל הַבְּרָכָה עַל מְנָת לוֹמַר שֶׁהַכֹּל וְטָעָה וְאָמַר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן אֵין מַחְזִירִין אוֹתוֹ. וְכֵן אִם הָיוּ לְפָנָיו פֵּרוֹת הָאָרֶץ וְהִתְחִיל הַבְּרָכָה עַל מְנָת לוֹמַר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה וְטָעָה וְאָמַר בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אֵין מַחְזִירִין אוֹתוֹ. וְכֵן אִם הָיָה לְפָנָיו תַּבְשִׁיל שֶׁל דָּגָן וּפָתַח עַל מְנָת לוֹמַר בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וְטָעָה וְאָמַר הַמּוֹצִיא יָצָא. מִפְּנֵי שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם וְהַמַּלְכוּת שֶׁהֵן עִקַּר הַבְּרָכָה לֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לִבְרָכָה הָרְאוּיָה לְאוֹתוֹ הַמִּין. וְהוֹאִיל וְלֹא הָיָה בְּעִקַּר הַבְּרָכָה טָעוּת אַף עַל פִּי שֶׁטָּעָה בְּסוֹפָהּ יָצָא וְאֵין מַחְזִירִין אוֹתוֹ:

יב כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלּוּ אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ בָּהֶם אִם בֵּרַךְ אוֹ לֹא בֵּרַךְ אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף. מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. שָׂכַח וְהִכְנִיס אֳכָלִין לְתוֹךְ פִּיו בְּלֹא בְּרָכָה. אִם הָיוּ מַשְׁקִין בּוֹלְעָן וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בַּסּוֹף. וְאִם הָיוּ פֵּרוֹת שֶׁאִם זָרָק יִמָּאֲסוּ כְּגוֹן תּוּתִים וַעֲנָבִים מְסַלְקָן לְצַד אֶחָד וּמְבָרֵךְ וְאַחַר כָּךְ בּוֹלְעָן. וְאִם אֵינָן נִמְאָסִין כְּגוֹן פּוֹלִים וַאֲפוּנִים פּוֹלְטָן מִפִּיו עַד שֶׁיְּבָרֵךְ וּפִיו פָּנוּי וְאַחַר כָּךְ אוֹכֵל:

יג הָיוּ לְפָנָיו מִינִין הַרְבֵּה אִם הָיוּ בְּרָכוֹתֵיהֶן שָׁוֹות מְבָרֵךְ עַל אַחַת מֵהֶם וּפוֹטֵר אֶת הַשְּׁאָר. וְאִם אֵין בְּרָכוֹתֵיהֶם שָׁוֹות מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת מֵהֶן בְּרָכָה הָרְאוּיָה לוֹ. וְאֵי זֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה

לְהַקְדִּים מַקְדִּים. וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה בְּזֶה יוֹתֵר מִזֶּה אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם אֶחָד מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ תְּחִלָּה. וְכָל הַקּוֹדֵם בַּפְּסוּק קוֹדֵם בַּבְּרָכָה. וְהַשִּׁבְעָה הֵן הָאֲמוּרִים בְּפָסוּק זֶה (דברים ח ח) "אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ". וּדְבַשׁ זֶה הוּא דְּבַשׁ תְּמָרִים. וְהַתְּמָרִים קוֹדְמִין לַעֲנָבִים. שֶׁהַתְּמָרִים שֵׁנִי לְאֶרֶץ וְהָעֲנָבִים שְׁלִישִׁי לְאֶרֶץ:

יד בְּרָכָה אַחַת שֶׁהִיא מֵעֵין שָׁלֹשׁ שֶׁל חֲמִשָּׁה הַמִּינִין שֶׁל פֵּרוֹת וְשֶׁל יַיִן הִיא שֶׁל מִינֵי הַדָּגָן. אֶלָּא שֶׁעַל הַפֵּרוֹת הוּא אוֹמֵר עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה וְכוּ'. וְעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן. וְחוֹתֵם בִּשְׁתֵּיהֶן עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת. וְאִם הָיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חוֹתֵם עַל הָאָרֶץ וְעַל פֵּרוֹתֶיהָ. וְיֵשׁ מִי שֶׁמּוֹסִיף בַּבְּרָכָה שֶׁמֵּעֵין שָׁלֹשׁ קֹדֶם חֲתִימָה כִּי אֵל טוֹב וּמֵטִיב אַתָּה שֶׁהוּא מֵעֵין בְּרָכָה רְבִיעִית. וְיֵשׁ מִי שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא תִּקְּנוּ בְּרָכָה רְבִיעִית אֶלָּא בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן בִּלְבַד:

טו שָׁתָה יַיִן וְאָכַל תְּמָרִים וְאָכַל תַּבְשִׁיל שֶׁל חֲמִשָּׁה מִינֵי דָּגָן מְבָרֵךְ בָּאַחֲרוֹנָה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה וְעַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה וְכוּ' וְחוֹתֵם בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה וְעַל הַפֵּרוֹת:

טז אֲבָל אִם אָכַל בָּשָׂר וְשָׁתָה יַיִן מְבָרֵךְ בַּסּוֹף עַל זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְעַל זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אָכַל תְּאֵנִים אוֹ עֲנָבִים וְתַפּוּחִים וַאֲגָסִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מְבָרֵךְ בַּסּוֹף בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ וְהִיא כּוֹלֶלֶת הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁכָּלְלָן פֵּרוֹת הָעֵץ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק ט

א כֵּשֵׁם שֶׁאָסוּר לָאָדָם לֵהָנוֹת בְּמַאֲכָל אוֹ בְּמַשְׁקֶה קֹדֶם בְּרָכָה. כָּךְ אָסוּר לוֹ לֵהָנוֹת בְּרֵיחַ טוֹב קֹדֶם בְּרָכָה. וְכֵיצַד מְבָרֵךְ עַל רֵיחַ טוֹב. אִם הָיָה זֶה שֶׁיֵּשׁ לְהָרִיחַ עֵץ אוֹ מִן הָעֵץ מְבָרֵךְ בּוֹרֵא עֲצֵי בְּשָׂמִים. וְאִם הָיָה עֵשֶׂב אוֹ מִן הָעֵשֶׂב מְבָרֵךְ בּוֹרֵא עִשְׂבֵי בְּשָׂמִים. וְאִם לֹא הָיָה מִן הָעֵץ וְלֹא מִן הָאֲדָמָה כְּגוֹן הַמּוֹר שֶׁהוּא מִן הַחַיָּה מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי בְּשָׂמִים. וְאִם הָיָה פְּרִי הָרָאוּי לַאֲכִילָה כְּגוֹן אֶתְרוֹג אוֹ תַּפּוּחַ מְבָרֵךְ שֶׁנָּתַן רֵיחַ טוֹב בַּפֵּרוֹת. וְעַל הַכֹּל אִם אָמַר בּוֹרֵא מִינֵי בְּשָׂמִים יָצָא:

ב אֵין מְבָרְכִין עַל הַמֻּגְמָר עַד שֶׁתַּעֲלֶה תִּמְרָתוֹ. וְכֵיצַד מְבָרְכִין עָלָיו. אִם הָיָה זֶה הַנִּשְׂרָף שֶׁנָּתַן רֵיחַ מֵעֵץ מְבָרְכִין בּוֹרֵא עֲצֵי בְּשָׂמִים. וְאִם הָיָה עֵשֶׂב עִשְׂבֵי בְּשָׂמִים. וְאִם הָיָה מִמִּין חַיָּה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי בְּשָׂמִים:

ג שֶׁמֶן שֶׁל אֲפַרְסְמוֹן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא שֶׁמֶן עָרֵב. אֲבָל שֶׁמֶן זַיִת שֶׁכְּבָשׂוֹ אוֹ שֶׁטְּחָנוֹ עַד שֶׁחָזַר רֵיחוֹ נוֹדֵף מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא עֲצֵי בְּשָׂמִים. שֶׁמֶן שֶׁבִּשְּׂמוֹ כְּעֵין שֶׁמֶן

הַמִּשְׁחָה מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי בְּשָׂמִים. הֵבִיאוּ לְפָנָיו שֶׁמֶן וַהֲדַס מְבָרֵךְ עַל הַהֲדַס וּפוֹטֵר אֶת הַשֶּׁמֶן מִפְּנֵי שֶׁבְּרָכָה אַחַת לִשְׁתֵּיהֶן וְהוּא עֲצֵי בְּשָׂמִים:

ד הָיוּ לְפָנָיו בֹּשֶׂם שֶׁהוּא עֵץ וּבֹשֶׂם שֶׁהוּא עֵשֶׂב אֵין בְּרָכָה אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת אֶת חֲבֵרוֹ. אֶלָּא מְבָרֵךְ עַל זֶה לְעַצְמוֹ וְעַל זֶה לְעַצְמוֹ. הֵבִיאוּ לְפָנָיו יַיִן וְשֶׁמֶן אוֹחֵז יַיִן בִּימִינוֹ וְשֶׁמֶן בִּשְׂמֹאלוֹ וּמְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְשׁוֹתֶה וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ עַל הַשֶּׁמֶן וּמֵרִיחַ בּוֹ וְטָחוֹ בְּרֹאשׁ הַשַּׁמָּשׁ. וְאִם הָיָה הַשַּׁמָּשׁ תַּלְמִיד חָכָם טָחוֹ בַּכֹּתֶל:

ה דָּבָר שֶׁהוּא סָפֵק אִם מִן הָעֵץ אִם מִן הָאֲדָמָה מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי בְּשָׂמִים. בֹּשֶׂם שֶׁעֵרְבוֹ הָרוֹכֵל מִמִּינִין הַרְבֵּה מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי בְּשָׂמִים. נִכְנַס לַחֲנוּתוֹ שֶׁל בּוֹשֵׂם שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִינִין הַרְבֵּה מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי בְּשָׂמִים. אִם יָשַׁב שָׁם כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא אַחַת. נִכְנַס וְיָצָא נִכְנַס וְיָצָא מְבָרֵךְ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם:

ו הַשּׁוֹשַׁנָּה וְחֶלְבְּפֵי הַמַּיִם מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא עֲצֵי בְּשָׂמִים. נַרְגִּיס שֶׁל גִּנָּה בּוֹרֵא עֲצֵי בְּשָׂמִים וְשֶׁל שָׂדֶה בּוֹרֵא עִשְׂבֵי בְּשָׂמִים. הַוֶּרֶד וּמֵי הַוֶּרֶד וְהַלְּבוֹנָה וְהַמַּסְטִיכִי וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן בּוֹרֵא עֲצֵי בְּשָׂמִים:

ז שְׁלשָׁה מִינֵי רֵיחַ טוֹב אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן וְאֵלּוּ הֵן. רֵיחַ טוֹב שֶׁאָסוּר לְהָרִיחַ בּוֹ. וְרֵיחַ טוֹב שֶׁעָשׂוּי לְהַעֲבִיר רֵיחַ רַע. וְרֵיחַ טוֹב שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה לְהָרִיחַ בְּעַצְמוֹ שֶׁל רֵיחַ זֶה:

ח כֵּיצַד. בְּשָׂמִים שֶׁל עַכּוּ"ם וּבְשָׂמִים שֶׁל עֶרְוָה מִן הָעֲרָיוֹת אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן לְפִי שֶׁאָסוּר לְהָרִיחַ בָּהֶן. בְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים וּבְשָׂמִים שֶׁל בֵּית הַכִּסֵּא וְשֶׁמֶן הֶעָשׂוּי לְהַעֲבִיר אֶת הַזֵּהֲמָא אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן לְפִי שֶׁנַּעֲשׂוּ לְהַעֲבִיר רֵיחַ רַע. מֻגְמָר שֶׁמְּגַמְּרִין בּוֹ אֶת הַכֵּלִים וְאֶת הַבְּגָדִים אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן לְפִי שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה לְהָרִיחַ בְּעַצְמוֹ שֶׁל מֻגְמָר. וְכֵן הַמֵּרִיחַ בִּבְגָדִים שֶׁהֵן מְגֻמָּרִים אֵינוֹ מְבָרֵךְ לְפִי שֶׁאֵין שָׁם עִקַּר בֹּשֶׂם אֶלָּא רֵיחַ בִּלֹּא עִקָּר:

ט בְּשָׂמִים שֶׁל מִסְבָּה שֶׁל עַכּוּ"ם אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם שֶׁסְּתָם מִסְבַּת עַכּוּ"ם לְעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. הָיָה מְהַלֵּךְ חוּץ לַכְּרַךְ וְהֵרִיחַ רֵיחַ טוֹב. אִם רֹב הָעִיר עַכּוּ"ם אֵינוֹ מְבָרֵךְ. וְאִם רֹב יִשְׂרָאֵל מְבָרֵךְ. נִתְעָרֵב רֵיחַ שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו בְּרֵיחַ שֶׁאֵין מְבָרְכִין עָלָיו הוֹלְכִין אַחֲרֵי הָרֹב:

פרק י

א בְּרָכוֹת אֲחֵרוֹת וּדְבָרִים אֲחֵרִים הַרְבֵּה שֶׁאֵין בָּהֶן פְּתִיחָה וְלֹא חֲתִימָה תִּקְּנוּ חֲכָמִים דֶּרֶךְ שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁכְּבָר כְּתַבְנוּם. וְאֵלּוּ הֵן. הַבּוֹנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְהַקּוֹנֶה כֵּלִים חֲדָשִׁים בֵּין יֵשׁ לוֹ כֵּיוֹצֵא בָּהֶן בֵּין אֵין לוֹ מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

ב וְכֵן הָרוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם מִבָּרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. וְאִם רָאָהוּ לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים. הָרוֹאֶה פְּרִי הַמִּתְחַדֵּשׁ מִשָּׁנָה לְשָׁנָה בְּתְחִלַּת רְאִיָּתוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ:

ג שָׁמַע שְׁמוּעָה טוֹבָה מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. שָׁמַע שְׁמוּעָה רָעָה מְבָרֵךְ בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת. וְחַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה בְּטוּב נֶפֶשׁ כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה בְּשִׂמְחָה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו ה) "וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ" וְגוֹ' (דברים ו ה) "וּבְכָל מְאֹדֶךָ". וּבְכָלַל אַהֲבָה הַיִתֵרָה שֶׁנִּצְטַוִּינוּ בָּהּ שֶׁאֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁיְּצַר לוֹ יוֹדֶה וִישַׁבֵּחַ בְּשִׂמְחָה:

ד הַגִּיעָה אֵלָיו טוֹבָה אוֹ שֶׁשָּׁמַע שְׁמוּעָה טוֹבָה אַף עַל פִּי שֶׁהַדְּבָרִים מַרְאִין שֶׁטּוֹבָה זוֹ תְּגָרֵם לוֹ רָעָה מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְכֵן אִם נִגְעָה אֵלָיו רָעָה אוֹ שָׁמַע שְׁמוּעָה רָעָה אַף עַל פִּי שֶׁהַדְּבָרִים מַרְאִים שֶׁרָעָה זוֹ גּוֹרֶמֶת לוֹ טוֹבָה מְבָרֵךְ דַּיַּן הָאֱמֶת. שֶׁאֵין מְבָרְכִין עַל הָעָתִיד לִהְיוֹת אֶלָּא עַל מַה שֶּׁאֵרַע עַתָּה:

ה יָרְדוּ גְּשָׁמִים רַבִּים. אִם יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. וְאִם הָיְתָה שָׁלוֹ וְשֶׁל אֲחֵרִים מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְאִם אֵין לוֹ שָׂדֶה מְבָרֵךְ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל טִפָּה וְטִפָּה שֶׁהוֹרַדְתָּ לָנוּ וְאִלּוּ פִינוּ מָלֵא כוּ' עַד הֵן הֵם יוֹדוּ וִישַׁבְּחוּ וִיבָרְכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֵל רַב הַהוֹדָאוֹת וְהַתִּשְׁבָּחוֹת:

ו מֵאֵימָתַי מְבָרְכִין עַל הַגְּשָׁמִים מִשֶּׁיִּרְבֶּה הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ וְיַעֲלוּ אֲבַעְבּוּעוֹת מִן הַמָּטָר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְיֵלְכוּ הָאֲבַעְבּוּעוֹת זֶה לִקְרַאת זֶה:

ז אָמְרוּ לוֹ מֵת אָבִיו וְיָרְשָׁהוּ. אִם יֵשׁ עִמּוֹ אַחִין מְבָרֵךְ בַּתְּחִלָּה דַּיַּן הָאֱמֶת וְאַחַר כָּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְאִם אֵין עִמּוֹ אַחִים מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. קִצְרוּ שֶׁל דָּבָר כָּל דָּבָר טוֹבָה שֶׁהִיא לוֹ וְלַאֲחֵרִים מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְטוֹבָה שֶׁהִיא לוֹ לְבַדּוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ:

ח אַרְבָּעָה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת. חוֹלֶה שֶׁנִּתְרַפֵּא. וְחָבוּשׁ שֶׁיָּצָא מִבֵּית הָאֲסוּרִים. וְיוֹרְדֵי הַיָּם כְּשֶׁעָלוּ. וְהוֹלְכֵי דְּרָכִים כְּשֶׁיַּגִּיעוּ לַיִּשּׁוּב. וּצְרִיכִין לְהוֹדוֹת בִּפְנֵי עֲשָׂרָה וּשְׁנַיִם מֵהֶם חֲכָמִים שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים קז לב) "וִירֹמְמוּהוּ בְקְהַל עָם וּבְמוֹשַׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ". וְכֵיצַד מוֹדֶה וְכֵיצַד מְבָרֵךְ. עוֹמֵד בֵּינֵיהֶן וּמְבָרֵךְ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַגּוֹמֵל לְחַיָּבִים טוֹבוֹת שֶׁגְּמָלַנִי כָּל טוֹב. וְכָל הַשּׁוֹמְעִין אוֹמְרִים שֶׁגְּמָלְךָ טוֹב הוּא יִגְמָלְךָ סֶלָה:

ט הָרוֹאֶה מָקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל כְּגוֹן יַם סוּף וּמַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וְכֵן כָּל מָקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בּוֹ נִסִּים לָרַבִּים. אֲבָל מָקוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ נֵס לַיָּחִיד אוֹתוֹ הַיָּחִיד וּבָנוֹ וּבֶן בְּנוֹ מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי נֵס בַּמָּקוֹם הַזֶּה אוֹ שֶׁעָשָׂה נֵס לַאֲבוֹתַי בַּמָּקוֹם הַזֶּה. הָרוֹאֶה גֹּב אֲרָיוֹת וְכִבְשַׁן הָאֵשׁ שֶׁהֶשְׁלַךְ בּוֹ חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ

הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה נֵס לַצַּדִּיקִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה. הָרוֹאֶה מָקוֹם שֶׁעוֹבְדִין בּוֹ עַכּוּ"ם מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנָּתַן אֶרֶךְ אַפַּיִם לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ. מָקוֹם שֶׁנֶּעֱקְרָה מִמֶּנּוּ עַכּוּ"ם אִם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא מְבָרֵךְ שֶׁעָקַר עַכּוּ"ם מֵאַרְצֵנוּ. וְאִם בְּחוּץ לָאָרֶץ הוּא מְבָרֵךְ שֶׁעָקַר עַכּוּ"ם מִמָּקוֹם הַזֶּה. וְאוֹמֵר בִּשְׁתֵּיהֶן כְּשֵׁם שֶׁעָקַרְתָּ מִמָּקוֹם זֶה כָּךְ תַּעֲקֹר מִכָּל מְקוֹמוֹת וְתָשִׁיב לֵב עוֹבְדֵיהֶם לְעָבְדֶךָ:

י הָרוֹאֶה בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל בִּישׁוּבָן מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַצִּיב גְּבוּל אַלְמָנָה. בְּחָרְבָּנָן אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת. הָרוֹאֶה קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בַּדִּין וְזָן אֶתְכֶם בַּדִּין וְכִלְכֵּל אֶתְכֶם בְּדִין וְהֵמִית אֶתְכֶם בַּדִּין וְהוּא עָתִיד לְהָקִים אֶתְכֶם בַּדִּין לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

יא הָרוֹאֶה שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף אָדָם כְּאֶחָד. אִם עַכּוּ"ם הֵם אוֹמֵר (ירמיה נ יב) "בּוֹשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד חָפְרָה יוֹלַדְתְּכֶם הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מִדְבָּר צִיָּה וַעֲרָבָה". וְאִם יִשְׂרָאֵל הֵם וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם חָכָם הָרָזִים. הָרוֹאֶה מֵחַכְמֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנָּתַן מֵחָכְמָתוֹ לְבָשָׂר וָדָם. חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל מְבָרֵךְ שֶׁנָּתַן מֵחָכְמָתוֹ לִירֵאָיו. מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר שֶׁנָּתַן מִכְּבוֹדוֹ וּמִגְּבוּרָתוֹ לִירֵאָיו. מַלְכֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם מְבָרֵךְ שֶׁנָּתַן מִכְּבוֹדוֹ לְבָשָׂר וָדָם:

יב הָרוֹאֶה אֶת הַכּוּשִׁי וְאֶת הַמְשֻׁנִּין בִּצּוּרַת פְּנֵיהֶן אוֹ בְּאֵיבְרֵיהֶם מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת. הָרוֹאֶה סוּמָא אוֹ קִטֵּעַ וּמַכֶּה שְׁחִין וּבוֹהֲקָנִין וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם דַּיַּן הָאֱמֶת. וְאִם נוֹלְדוּ כֵּן מִמְּעֵי אִמָּן מְבָרֵךְ מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת. הָרוֹאֶה אֶת הַפִּיל וְאֶת הַקּוֹף וְאֶת הַקִּיפּוֹף אוֹמֵר בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת:

יג הָרוֹאֶה בְּרִיּוֹת נָאוֹת וּמְתֻקָּנוֹת בְּיוֹתֵר וְאִילָנוֹת טוֹבוֹת מְבָרֵךְ שֶׁכָּכָה לוֹ בְּעוֹלָמוֹ. הַיּוֹצֵא לַשָּׂדוֹת אוֹ לַגָּנוֹת בְּיוֹמֵי נִיסָן וְרָאָה אִילָנוֹת פּוֹרְחוֹת וְנִצָּנִים עוֹלִים מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חִסַּר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאִילָנוֹת טוֹבוֹת וְנָאוֹת כְּדֵי לֵהָנוֹת בָּהֶן בְּנֵי אָדָם:

יד עַל הָרוּחוֹת שֶׁנָּשְׁבוּ בְּזַעַף וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הָרְעָמִים וְעַל קוֹל הַהֲבָרָה שֶׁתִּשְׁמַע בָּאָרֶץ כְּמוֹ רֵיחַיִם גְּדוֹלִים וְעַל הָאוּר שֶׁבַּאֲוִיר שֶׁיֵּרָאוּ כְּאִלּוּ הֵם כּוֹכָבִים נוֹפְלִים וְרָצִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אוֹ כְּמוֹ כּוֹכָבִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם זָנָב עַל כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ מְבָרֵךְ בָּרוּךְ שֶׁכֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מָלֵא עוֹלָם. וְאִם רָצָה מְבָרֵךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית:

טו עַל הֶהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת עַל הַיַּמִּים וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת וְעַל הַנְּהָרוֹת אִם רָאָה אַחַת מֵהֶן מִשִּׁשִּׁים יוֹם לְשִׁשִּׁים יוֹם מְבָרֵךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית. הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל מִשִּׁשִּׁים יוֹם לְשִׁשִּׁים יוֹם אוֹ יוֹתֵר מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל:

טז הָרוֹאֶה קֶשֶׁת בֶּעָנָן מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹכֵר הַבְּרִית וְנֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ וְקַיָּם בְּמַאֲמָרוֹ. הָרוֹאֶה לְבָנָה בְּחִדּוּשָׁהּ מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בְּמַאֲמָרוֹ בָּרָא שְׁחָקִים וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם חֹק וּזְמַן נָתַן לָהֶם שֶׁלֹּא יְשַׁנּוּ אֶת תַּפְקִידָם שְׂשִׂים וּשְׂמֵחִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵיהֶם פּוֹעֲלֵי אֱמֶת וּפְעָלָתָם צֶדֶק וְלַלְּבָנָה אָמַר שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ עֲטָרָה תִּפְאֶרֶת לַעֲמוּסֵי בָטֶן שֶׁהֵם עֲתִידִין לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ וּלְפָאֵר לְיוֹצְרָם עַל כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְעַל כָּל מַה שֶּׁבָּרָא בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַדֵּשׁ הֶחֳדָשִׁים:

יז וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ מְעֻמָּד. שֶׁכָּל הַמְבָרֵךְ עַל הַחֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ כְּאִלּוּ הִקְבִּיל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה. אִם לֹא בֵּרַךְ עָלֶיהָ בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן מְבָרֵךְ עָלֶיהָ עַד שִׁשָּׁה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא פְּגִימָתָהּ:

יח הָרוֹאֶה אֶת הַחַמָּה בְּיוֹם תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל תְּחִלַּת הַמַּחֲזוֹר שֶׁל שְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁהַתְּקוּפָה בִּתְחִלַּת לֵיל רְבִיעִי כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ בְּיוֹם רְבִיעִי בַּבֹּקֶר מְבָרֵךְ בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית. וְכֵן כְּשֶׁתַּחֲזֹר הַלְּבָנָה לִתְחִלַּת מַזַּל טָלֶה בִּתְחִלַּת הַחֹדֶשׁ וְלֹא תִּהְיֶה נוֹטָה לֹא לְצָפוֹן וְלֹא לָדָרוֹם. וְכֵן כְּשֶׁיַּחֲזֹר כָּל כּוֹכָב וְכוֹכָב מֵחֲמֵשֶׁת הַכּוֹכָבִים הַנִּשְׁאָרִים לִתְחִלַּת מַזַּל טָלֶה וְלֹא יִהְיֶה נוֹטֶה לֹא לְצָפוֹן וְלֹא לָדָרוֹם. וְכֵן בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְאֶה מַזַּל טָלֶה עוֹלֶה מִקְצֵה הַמִּזְרָח עַל כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ מְבָרֵךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית:

יט הָרוֹאֶה בָּתֵּי עַכּוּ"ם בִּישׁוּבָן אוֹמֵר (משלי טו כה) "בֵּית גֵּאִים יִסַּח יְיָ". בְּחָרְבָּנָן אוֹמֵר (תהילים צד א) "אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ". רָאָה קִבְרֵי עַכּוּ"ם אוֹמֵר (ירמיה נ יב) "בּוֹשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד" וְגוֹ':

כ הַנִּכְנָס לַמֶּרְחָץ אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לְשָׁלוֹם וְתוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַצִּילֵנִי מִזֶּה וּמִכַּיּוֹצֵא בָּזֶה לָעָתִיד לָבוֹא. וּכְשֶׁיֵּצֵא מִן הַמֶּרְחָץ אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁהוֹצַלְתַּנִי מִן הָאוּר וְכוּ':

כא הַנִּכְנָס לְהַקִּיז דָּם אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁיִּהְיֶה עֵסֶק זֶה לִי לִרְפוּאָה כִּי רוֹפֵא חִנָּם אָתָּה. וּכְשֶׁיֵּצֵא אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ רוֹפֵא חוֹלִים:

כב הַהוֹלֵךְ לְמֹד גָּרְנוֹ אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁתִּשְׁלַח בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יָדַי. הִתְחִיל לְמֹד אוֹמֵר בָּרוּךְ הַשּׁוֹלֵחַ בְּרָכָה בִּכְרִי זֶה. מָדַד וְאַחַר כָּךְ בִּקֵּשׁ רַחֲמִים הֲרֵי זוֹ תְּפִלַּת שָׁוְא. וְכָל הַצּוֹעֵק לְשֶׁעָבַר הֲרֵי זוֹ תְּפִלַּת שָׁוְא:

כג הַנִּכְנָס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁלֹּא אֶכָּשֵׁל בְּדָבָר הֲלָכָה שֶׁלֹּא אֹמַר עַל טָהוֹר טָמֵא וְעַל טָמֵא טָהוֹר וְלֹא עַל מֻתָּר אָסוּר וְלֹא עַל אָסוּר מֻתָּר וְלֹא אֶכָּשֵׁל בְּדָבָר הֲלָכָה וְיִשְׂמְחוּ בִי חֲבֵרַי וְאַל יִכָּשְׁלוּ חֲבֵרַי וְאֶשְׂמַח בָּהֶם:

כד וּבְיִצִיאָתוֹ מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת שֶׁאֲנִי מַשְׁכִּים וְהֵם מַשְׁכִּימִים אֲנִי מַשְׁכִּים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים אֲנִי עָמֵל וְהֵם עֲמֵלִין אֲנִי עָמֵל לְדִבְרֵי תוֹרָה וּמְקַבֵּל שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִין וְאֵין מְקַבְּלִין שָׂכָר אֲנִי רָץ וְהֵם רָצִים אֲנִי רָץ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת:

כה הַנִּכְנָס לִכְרֹךְ אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לִכְרַךְ זֶה לְשָׁלוֹם. וְאִם נִכְנַס בְּשָׁלוֹם אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁהִכְנַסְתַּנִי לְשָׁלוֹם. וּכְשֶׁיְּבַקֵּשׁ לָצֵאת אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מִכְּרַךְ זֶה לְשָׁלוֹם. וְאִם יָצָא בְּשָׁלוֹם אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי שֶׁהוֹצֵאתַנִי מִכְּרַךְ זֶה לְשָׁלוֹם וּכְשֵׁם שֶׁהוֹצֵאתַנִי לְשָׁלוֹם כָּךְ תּוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנִי לְשָׁלוֹם וְתִסְמְכֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַצִּילֵנִי מִכַּף אוֹיֵב וְאוֹרֵב בַּדֶּרֶךְ:

כו כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר לְעוֹלָם יִצְעַק אָדָם עַל הֶעָתִיד לָבוֹא וְיַבַּקֵּשׁ רַחֲמִים וְיִתֵּן הוֹדָיָה עַל מַה שֶּׁעָבַר וְיוֹדֶה וְיִשַּׁבֵּחַ כְּפִי כֹּחוֹ. וְכָל הַמַּרְבֶּה לְהוֹדוֹת אֶת יְיָ וּלְשַׁבְּחוֹ תָּמִיד הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח:

פרק יא

א כָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן פּוֹתֵחַ בָּהֶם בְּבָרוּךְ וְחוֹתֵם בָּהֶם בְּבָרוּךְ חוּץ מִבְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע וּבְרָכָה הַסְּמוּכָה לַחֲבֵרְתָהּ וּבִרְכַּת הַפֵּרוֹת וְהַדּוֹמֶה לָהּ וּבִרְכַּת עֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹת. וּמֵאֵלּוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁאָמְרוּ שֶׁהֵן דֶּרֶךְ שֶׁבַח וְהוֹדָיָה יֵשׁ מֵהֶן פּוֹתֵחַ בְּבָרוּךְ וְאֵינוֹ חוֹתֵם בְּבָרוּךְ. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהוּא חוֹתֵם בְּבָרוּךְ וְאֵינוֹ פּוֹתֵחַ בְּבָרוּךְ, אֶלָּא מְעַט מִבִּרְכַּת הַמִּצְוֹת כְּגוֹן בִּרְכַּת סֵפֶר תּוֹרָה וְרוֹאֶה קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵלּוּ שֶׁהֵן דֶּרֶךְ שֶׁבַח וְהוֹדָיָה. אֲבָל שְׁאָר בִּרְכוֹת הַמִּצְוֹת כֻּלָּן פּוֹתֵחַ בָּהֶן בְּבָרוּךְ וְאֵינוֹ חוֹתֵם:

ב יֵשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁאָדָם חַיָּב לְהִשְׁתַּדֵּל וְלִרְדֹּף עַד שֶׁיְּעָשֶׂה אוֹתָהּ כְּגוֹן תְּפִלִּין וְסֻכָּה וְלוּלָב וְשׁוֹפָר וְאֵלּוּ הֵן הַנִּקְרָאִין חוֹבָה. לְפִי שֶׁאָדָם חַיָּב עַל כָּל פָּנִים לַעֲשׂוֹת. וְיֵשׁ מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ חוֹבָה אֶלָּא דּוֹמִין לִרְשׁוּת כְּגוֹן מְזוּזָה וּמַעֲקֶה שֶׁאֵין אָדָם חַיָּב לִשְׁכֹּן בְּבֵית הַחַיָּב מְזוּזָה כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה מְזוּזָה אֶלָּא אִם רָצָה לִשְׁכֹּן כָּל יָמָיו בְּאֹהֶל אוֹ בִּסְפִינָה יֵשֵׁב. וְכֵן אֵינוֹ חַיָּב לִבְנוֹת בַּיִת כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מַעֲקֶה. וְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם בֵּין מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ חוֹבָה בֵּין מִצְוָה שֶׁהִיא חוֹבָה מְבֹרָךְ עָלֶיהָ קֹדֶם לַעֲשִׂיָּתָהּ:

ג וְכֵן כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים בֵּין מִצְוָה שֶׁהִיא חוֹבָה מִדִּבְרֵיהֶם כְּגוֹן מִקְרָא מְגִלָּה וְהַדְלָקַת נֵר בְּשַׁבָּת וְהַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה. בֵּין מִצְוֹת שֶׁאֵינָן חוֹבָה כְּגוֹן עֵרוּב וּנְטִילַת יָדַיִם. מְבָרֵךְ עַל הַכֹּל קֹדֶם לַעֲשָׂיָתָן אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת. וְהֵיכָן צִוָּנוּ בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּתוּב בָּהּ (דברים יז יא) "אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה". נִמְצָא עִנְיַן הַדְּבָרִים וְהֶצֵּעָן כָּךְ הוּא. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו שֶׁצִּוָּה בָּהֶן לִשְׁמֹעַ מֵאֵלּוּ שֶׁצִּוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה אוֹ לִקְרוֹת אֶת הַמְּגִלָּה. וְכֵן שְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁמִּדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

ד וְלָמָּה אֵין מְבָרְכִין עַל נְטִילַת יָדַיִם בָּאַחֲרוֹנָה. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא חִיְּבוּ בְּדָבָר זֶה אֶלָּא מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה וּדְבָרִים שֶׁהֵם מִשּׁוּם סַכָּנָה אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם. הָא לָמָּה זֶה דּוֹמֶה לְמִי שֶׁסִּפֵּק אֶת הַמַּיִם וְאַחַר כָּךְ שָׁתָה בַּלַּיְלָה מִפְּנֵי סַכָּנַת עֲלוּקָה שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ וְצִוָּנוּ לְסַנֵּן אֶת הַמַּיִם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ה הָעוֹשֶׂה מִצְוָה וְלֹא בֵּרַךְ. אִם מִצְוָה שֶׁעֲדַיִן עֲשִׂיָתָהּ קַיֶּמֶת מְבָרֵךְ אַחַר עֲשִׂיָּה וְאִם דָּבָר שֶׁעָבַר הוּא אֵינוֹ מְבָרֵךְ. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁנִּתְעַטֵּף בְּצִיצִית אוֹ שֶׁלָּבַשׁ תְּפִלִּין אוֹ שֶׁיָּשַׁב בְּסֻכָּה וְלֹא בֵּרַךְ תְּחִלָּה חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ אַחַר שֶׁנִּתְעַטֵּף אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית. וְכֵן מְבָרֵךְ אַחַר שֶׁלָּבַשׁ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין. וְאַחַר שֶׁיָּשַׁב לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ:

ו אֲבָל אִם שָׁחַט בִּלֹּא בְּרָכָה אֵינוֹ חוֹזֵר אַחַר שְׁחִיטָה וּמְבָרֵךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַשְּׁחִיטָה. וְכֵן אִם כִּסָּה הַדָּם בִּלֹּא בְּרָכָה אוֹ הִפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת אוֹ שָׁטַבַל וְלֹא בֵּרַךְ אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ אַחַר עֲשִׂיָּה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ז אֵין לְךָ מִצְוָה שֶׁמְּבָרְכִין אַחַר עֲשִׂיָּתָהּ אֶלָּא טְבִילַת הַגֵּר בִּלְבַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְקַדֵּשׁ וְלֹא נִצְטַוָּה עַד שֶׁיִּטְבֹּל. לְפִיכָךְ אַחַר שֶׁיִּטְבֹּל מְבָרֵךְ עַל הַטְּבִילָה מִפְּנֵי שֶׁהָיָה דָּחוּי מֵעִקָּרוֹ וְלֹא הָיָה רָאוּי לְבָרֵךְ:

ח כָּל מִצְוָה שֶׁעֲשִׂיָּתָהּ הִיא גְּמַר חִיּוּבָהּ מְבָרֵךְ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה. וְכָל מִצְוָה שֶׁיֵּשׁ אַחַר עֲשִׂיָּתָהּ צִוּוּי אַחַר אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה הַצִּוּוּי הָאַחֲרוֹן. כֵּיצַד. הָעוֹשֶׂה סֻכָּה אוֹ לוּלָב אוֹ שׁוֹפָר אוֹ צִיצִית אוֹ תְּפִלִּין אוֹ מְזוּזָה אֵינוֹ מְבָרֵךְ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת סֻכָּה אוֹ לוּלָב אוֹ לִכְתֹּב תְּפִלִּין מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ אַחַר עֲשִׂיָּתוֹ צִוּוּי אַחֵר. וְאֵימָתַי מְבָרֵךְ בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשֵׁב בַּסֻּכָּה אוֹ כְּשֶׁיְּנַעֲנֵעַ הַלּוּלָב אוֹ כְּשֶׁיִּשְׁמַע קוֹל הַשּׁוֹפָר אוֹ כְּשֶׁיִּתְעַטֵּף בַּצִּיצִית וּבִשְׁעַת לְבִישַׁת תְּפִלִּין וּבִשְׁעַת קְבִיעַת מְזוּזָה. אֲבָל אִם עָשָׂה מַעֲקֶה מְבָרֵךְ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲקֶה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ט כָּל מִצְוָה שֶׁהִיא מִזְמַן לִזְמַן כְּגוֹן שׁוֹפָר וְסֻכָּה וְלוּלָב וּמִקְרָא מְגִלָּה וְנֵר חֲנֻכָּה. וְכֵן כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁהִיא קְנָיָן לוֹ כְּגוֹן צִיצִית וּתְפִלִּין וּמְזוּזָה וּמַעֲקֶה. וְכֵן מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ תְּדִירָה וְאֵינָהּ מְצוּיָה בְּכָל עֵת שֶׁהֲרֵי הִיא דּוֹמָה לְמִצְוָה שֶׁהִיא מִזְמַן לִזְמַן כְּגוֹן מִילַת בְּנוֹ וּפִדְיוֹן הַבֵּן,

מְבָרֵךְ עָלֶיהָ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּתָהּ שֶׁהֶחֱיָנוּ. וְאִם לֹא בֵּרֵךְ עַל סֻכָּה וְלוּלָב וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם שֶׁהֶחֱיָנוּ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן שֶׁהֶחֱיָנוּ בְּשָׁעָה שֶׁיֵּצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בָּהֶן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן:

י אֶחָד הָעוֹשֶׂה מִצְוָה לְעַצְמוֹ וְאֶחָד הָעוֹשֶׂה אוֹתָהּ לַאֲחֵרִים מְבָרֵךְ קֹדֶם עֲשִׂיָּתָהּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת. אֲבָל אֵינוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ אֶלָּא עַל מִצְוָה שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ לְעַצְמוֹ. הָיוּ לְפָנָיו מִצְוֹת הַרְבֵּה אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּצְוֹת אֶלָּא מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ:

יא כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה בֵּין שֶׁהָיְתָה חוֹבָה עָלָיו בֵּין שֶׁאֵינָהּ חוֹבָה עָלָיו אִם עָשָׂה אוֹתָהּ לְעַצְמוֹ מְבָרֵךְ לַעֲשׂוֹת. עָשָׂה אוֹתָהּ לַאֲחֵרִים מְבָרֵךְ עַל הָעֲשִׂיָּה:

יב כֵּיצַד. לָבַשׁ תְּפִלִּין מְבָרֵךְ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין. נִתְעַטֵּף בְּצִיצִית מְבָרֵךְ לְהִתְעַטֵּף. יָשַׁב בְּסֻכָּה מְבָרֵךְ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה. וְכֵן הוּא מְבָרֵךְ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת וְלִגְמֹר אֶת הַהַלֵּל. וְכֵן אִם קָבַע מְזוּזָה לְבֵיתוֹ מְבָרֵךְ לִקְבֹּעַ מְזוּזָה. עָשָׂה מַעֲקֶה לְגַגּוֹ מְבָרֵךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲקֶה. הִפְרִישׁ תְּרוּמָה לְעַצְמוֹ מְבָרֵךְ לְהַפְרִישׁ. מָל אֶת בְּנוֹ מְבָרֵךְ לָמוּל אֶת הַבֵּן. שָׁחַט פִּסְחוֹ וַחֲגִיגָתוֹ מְבָרֵךְ לִשְׁחֹט:

יג אֲבָל אִם קָבַע מְזוּזָה לַאֲחֵרִים מְבָרֵךְ עַל קְבִיעַת מְזוּזָה. עָשָׂה לָהֶם מַעֲקֶה מְבָרֵךְ עַל עֲשִׂיַּת מַעֲקֶה. הִפְרִישׁ לָהֶם תְּרוּמָה מְבָרֵךְ עַל הַפְרָשַׁת תְּרוּמָה. מָל אֶת בֶּן חֲבֵרוֹ מְבָרֵךְ עַל הַמִּילָה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ:

יד עָשָׂה הַמִּצְוָה לוֹ וְלַאֲחֵרִים כְּאֶחָד אִם הָיְתָה מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ חוֹבָה מְבָרֵךְ עַל הָעֲשִׂיָּה. לְפִיכָךְ הוּא מְבָרֵךְ עַל מִצְוַת עֵרוּב. הָיְתָה חוֹבָה וְנִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא עַצְמוֹ מִידֵי חוֹבָה וּלְהוֹצִיא אֲחֵרִים מְבָרֵךְ לַעֲשׂוֹת. לְפִיכָךְ הוּא מְבָרֵךְ לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָר:

טו נָטַל אֶת הַלּוּלָב מְבָרֵךְ עַל נְטִילַת לוּלָב שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִגְבִּיהוֹ יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. אֲבָל אִם בֵּרֵךְ קֹדֶם שֶׁיִּטֹּל מְבָרֵךְ לִטֹּל לוּלָב כְּמוֹ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה. מִכָּאן אַתָּה לָמֵד שֶׁהַמְבָרֵךְ אַחַר שֶׁעָשָׂה מְבָרֵךְ עַל הָעֲשִׂיָּה. אֲבָל נְטִילַת יָדַיִם וּשְׁחִיטָה הוֹאִיל וּבְדִבְרֵי הִרְשׁוּת הֵן אֲפִלּוּ שָׁחַט לְעַצְמוֹ מְבָרֵךְ עַל הַשְּׁחִיטָה וְעַל כִּסּוּי הַדָּם וְעַל נְטִילַת יָדַיִם. וְכָךְ הוּא מְבָרֵךְ עַל בְּעוּר חָמֵץ בֵּין שֶׁבִּדַּק לְעַצְמוֹ בֵּין שֶׁבִּדַּק לַאֲחֵרִים שֶׁמִּשָּׁעָה שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ לְבַטֵּל נַעֲשֵׂית מִצְוֹת הַבְּעוּר קֹדֶם שֶׁיִּבְדֹּק כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ:

טז כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מִנְהָג אַף עַל פִּי שֶׁמִּנְהַג נְבִיאִים הוּא כְּגוֹן נְטִילַת עֲרָבָה בְּשִׁבְיעִי שֶׁל חַג וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִנְהַג חֲכָמִים כְּגוֹן קְרִיאַת הַלֵּל בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וּבְחֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד שֶׁל פֶּסַח אֵין מְבָרְכִין עָלָיו. וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁיִּסְתַּפֵּק לְךָ אִם טָעוּן בְּרָכָה אִם לָאו עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּלֹא בְּרָכָה. וּלְעוֹלָם יְזַהֵר אָדָם בִּבְרָכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה וְיִרְבֶּה בַּבְּרָכוֹת הַצְּרִיכוֹת. וְכֵן דָּוִד אָמַר

(תהילים קמה ב) "בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָּ":

סְלִיק הִלְכוֹת בְּרָכוֹת